

Fakulteta za pravo in ekonomijo
Podiplomski študijski program Poslovne vede II

Lucija Glavič

**IDENTIFIKACIJA BISTVENIH VSEBIN DRUŽBENE
ODGOVORNOSTI IN TRAJNOSTNEGA RAZVOJA NA
PRIMERU SLOVENSКИH BANK**

Magistrska naloga
Mentor: prof. dr. Žiga Čepar

Ljubljana, 2023

Zahvala

Življenje je reka, ki teče mimo številnih stvari in oseb. Če bi se želela zahvaliti vsaki izmed teh oseb, ki je prišla na pot mojega življenja, bi bila ta zahvala predolga. Prav vsaka oseba na tej poti je namreč sooblikovala moja razmišljanja in tudi mojo raziskovalno pot. Kljub vsemu pa lahko v povezavi s točno to nalogo izpostavim najprej neomajno podporo moža, brez katere usklajevanje različnih plati življenja ne bi bilo mogoče. Nadalje bi se zahvalila za podpro mentorju, pa tudi prijateljicam, staršem, sodelavcem in drugim posameznikom v mojem poklicnem življenju, ki vsakodnevno vsebino te naloge živijo v praksi in so velik zgled na moji poklicni poti.

Kratice

CDOD		Certifikat Družbeno odgovoren delodajalec
CER		Partnerstvo za trajnostno gospodarstvo
CRR	Capital requirements regulation	Uredba o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja
CSDDD	Corporate sustainability due diligence	Direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti
CSR	Corporate social responsibility	družbena odgovornost podjetij/organizacij
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive	Direktiva o poročanju podjetij o trajnostnosti
DNSH	Do No Significant Harm	Načelo ne škodovati bistveno
DPP		Družini prijazno podjetje
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group	Evropska svetovalna skupina za finančno poročanje
ESG	Environmental, Social, Governance	Merila okolje, družba in upravljanje
ESRS	European Sustainability Reporting Standard	Standardi poročanja o trajnostnosti
EU	European Union	Evropska unija
GRI	Global Reporting Initiative	Pobuda za globalno poročanje
GZS		Gospodarska zbornica Slovenije
IFRS	International Financial Reporting Standards	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
NFRD	Non-financial Reporting Directive	Direktiva o nefinančnem poročanju
OZN		Organizacija združenih narodov
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

SASB	Sustainability Accounting Standards Board	Odbor za trajnostne računovodske standarde
SBS		Sindikar bančništva Slovenije
SDG	Sustainable Development Goals	Cilji trajnostnega razvoja
SFRD	The Sustainable Finance Disclosure Regulation	Razkritja, povezana s trajnostjo, v sektorju finančnih storitev
UNPRB	Principles for Responsible Banking	Načela za odgovorno bančništvo
ZBS		Združenje bank Slovenije
ZPS		Zveza potrošnikov Slovenije

Kazalo

1. Uvod.....	5
1.1 Opredelitev obravnavanega problema in teoretična izhodišča.....	5
1.2 Namen, cilji in raziskovalno vprašanje	8
1.3 Uporabljene raziskovalne metode, omejitve in predpostavke.....	9
2. Družbena odgovornost organizacij in njihova vloga v trajnostnem razvoju	11
2.1 Družbena odgovornost organizacij	11
2.2 Trajnostni razvoj.....	17
2.3 Primerjava družbene odgovornosti s trajnostnim razvojem in naša prihodnost ...	21
2.4 Družbena odgovornost bank in vloga finančnega sektorja v trajnostnem razvoju	25
2.4.1 Družbena odgovornost bank	26
2.4.2 Vloga bank v trajnostnem razvoju	30
2.4.3 Analiza sektorskih standardov in pobud za finančni sektor	33
3. Vplivi organizacije in bistvene vsebine	36
3.1 Prepoznava vplivov organizacije	36
3.2 Bistvenost in postopek identifikacije bistvenih (materialnih) vsebin	39
4. Družbena odgovornost slovenskih bank in njihova vloga v trajnostnem razvoju	45
4.1 Analiza poročanja o bistvenosti slovenskih bank in hranilnic.....	45
4.2 Analiza pričakovanj in mnenj deležnikov	52
4.3 Primerjava in analiza aktivnosti bank in pričakovanj deležnikov	61
5. Zaključek	66
Reference	71
Priloge.....	79
Povzetek.....	81

Kazalo slik

Slika 1: Piramida družbene odgovornosti	14
Slika 2: Bistvene vsebine družbene odgovornosti	15
Slika 3: Postopek identifikacije bistvenih vsebin	39
Slika 4: Vplivi banke in vplivi portfelja	42
Slika 5: Način poročanja o trajnostnosti	47
Slika 6: Pomembnost za banke	51
Slika 7: Pomembnost za deležnike	58
Slika 8: Primerjava identificiranih pomembnosti	62
Slika 9: Primerjava identificiranih pomembnosti samo z bankami, ki poročajo bistvenost	65

Kazalo tabel

Tabela 1: Politike in poročila povezana s trajnostjo	18
Tabela 2: Pomembne vsebine za banke po SASB standardih	35
Tabela 3: Kvantificiranje vplivov	41
Tabela 4: Seznam analiziranih bank in obseg delovanja glede na št. zaposlenih	46
Tabela 5: Banke in uporaba standardov ter smernic	48
Tabela 6: Identificirane pomembne vsebine bank ki poročajo bistvenost	50
Tabela 7: Seznam vključenih deležnikov	54
Tabela 8: Prepoznane pomembne vsebine s strani deležnikov	58

1. Uvod

V uvodnem delu magistrske naloge so na kratko opredeljena teoretična izhodišča in obravnavan problem. Predstavljena sta namen in cilj raziskave, skupaj z raziskovalnim vprašanjem. Opredelili smo metode raziskovanja za doseganje ciljev naloge in tudi omejitve ter predpostavke v zvezi z obravnavanim problemom.

1.1 Opredelitev obravnavanega problema in teoretična izhodišča

Trajnostni razvoj in družbena odgovornost podjetij sta koncepta, ki sta v strokovnih krogih poznana že dolgo. A šele v zadnjih letih opazamo pospešen razvoj in implementacijo le-teh v prakso in tudi zakonodajo. Lahko bi rekli, da so razlogi za aktualnost tematike na eni strani v vedno večjih pričakovanih različnih deležnikov po bolj družbeno odgovornem obnašanju gospodarstva, politike in potrošnikov in na drugi strani, prvič zaradi očitnih posledic na okolju, ki jih pušča naš nevezdržen način proizvodnje in potrošnje, a tudi v vidnih podnebnih spremembah, s katerimi se soočamo. Družbena odgovornost podjetij in organizacij je koncept, ki se sprašuje o vlogi in prispevku (pozitivnem in negativnem) podjetij k trajnostnemu razvoju ter predvsem o odgovornosti lastnikov, managerjev pa tudi zaposlenih, da sprejemajo etične in odgovorne odločitve in da tudi prevzemajo odgovornost »*accountability*« za posledice le-teh (ISO 26000, 2010). Če družbena odgovornost prispeva k trajnostnemu razvoju, pa je sam trajnostni razvoj takšen razvoj, ki se ne osredotoča le na količinski materialni razvoj z izčrpavanjem naravnih virov in onesnaževanjem okolja, temveč kot razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe (WCED, 1987). V trajnostnem razvoju pomembno vlogo poleg držav igrajo tudi podjetja, saj so le-ta morebiti v moderni družbi najvplivnejše institucije. Delovanje družbe je odvisno od ravni odgovornosti njenih organizacij, torej tudi in predvsem podjetij in gospodarstva na splošno (Potočan in Mulej, 2007). Kljub vsemu poenotenja glede trajnostnega razvoja še ni, tudi njegoa implementacija v delovanje je še v razvoju. Še več, v zadnjih letih so se razvili in sprejeli številni okviri,

standardi in smernice, zaradi česar je na trgu in v javnosti nastala zmeda glede tega, kaj se smatra kot trajnostno in kaj ne ter na kakšen način naj bi podjetja in organizacije naslavljale trajnostni razvoj. Evropska unija (v nadaljevanju EU) želi v okviru širšega Zelenega dogovora in znotraj tega s številnimi uredbami in direktivami to področje urediti in poenotiti ter obenem narediti uspešen prehod v »zeleno« in pravično družbo. V zelenem prehodu EU prepoznava tudi pomembno vlogo finančnih institucij in bank kot tistih institucij, ki s finančnimi instrumenti, kot so trajnostno financiranje, trajnostne naložbe, vključitev trajnosti v bonitetne ocene, lahko takšen prehod podprejo (Taksonomija EU poročanje podjetij glede trajnostnosti, preference glede trajnostnosti in fiduciarne obveznosti: usmerjanje financiranja v evropski zeleni dogovor, 2021). Družbena odgovornost in vloga finančnega sektorja in bank v trajnostnem razvoju nista zanemarljivi. Etika je v povezavi s financami in finančnim sektorjem že dolgo tema raziskovanja, še posebej po finančni krizi 2008, ko je v ospredje prišlo vprašanje odgovornosti finančnega sektorja. V tem smislu ima banka tako neposredne vplive in odgovornosti prek poštenih poslovnih praks, npr. korupcije, podkupovanja, pranja denarja in drugo. A na drugi strani ima banka velike posredne vplive tudi na okolje in socialna vprašanja. Čeprav se zdi, da imajo banke manjši vpliv na okolje kot ostala podjetja, ki imajo npr. proizvodnjo, pa takšnim posojajo denar (BSR, 2022) in iz tukaj tudi izhajajo njihova vloga v trajnostnem razvoju.

Da lahko podjetja ali tudi banke kot gospodarske družbe naslovijo svoje vplive na trajnostni razvoj in svojo družbeno odgovorno delovanje, morajo najprej identificirati vsebine, ki so zanje pomembne. Družbe se namreč med seboj pomembno razlikujejo glede panoge delovanja, glede obsega, konteksta in svojega vplivnega območja.¹ Zato tudi vsebine na področju trajnostnega razvoja, npr. vsebine, povezane z okoljem, socialo in upravljanjem, ne veljajo enako za eno podjetje in za drugo. Podobno je tudi v bančnem sektorju. Banke so si med seboj različne, delujejo na različnih teritorijih in imajo različno sestavo svojih produktov in tudi portfeljev. Vplivi portfeljev na trajnostni razvoj se pomembno razlikujejo. Pomembno je torej, da organizacija ali banka celovito, upoštevajoč vse elemente družbene odgovornosti, a kljub vsemu s potrebno analizo

---

¹ *Vplivno območje je območje/obseg političnih, pogodbenih, gospodarskih in drugih odnosov, s katerimi je organizacija sposobna vplivati na odločitve in dejavnosti posameznikov in organizacij (ISO 26000, 2010, 26).*

identificira materialne oz. bistvene vsebine, na katere ima najpomembnejši vpliv z vidika družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja (GRI, 2022). Glede na navodila standardov za trajnostno poročanje organizacije Global Reporting Initiative (v nadaljevanju GRI), ki so najširše uporabljeni standardi za trajnostno poročanje, organizacija to naredi na način, da najprej prepozna kontekst organizacije in njen obseg ter nato identificira dejanske vplive in določi pomembnosti teh vplivov na ekonomijo, družbo, okolje in tudi človekove pravice kot poštene poslovne prakse itd. Pomemben korak pri identifikaciji pozitivnih in negativnih vplivov je analiza relevantne literature ter vključitev strokovnjakov in deležnikov, pri čemer ni vseeno, katere deležnike in v vseh situacijah iste deležnike. Pomembno je, da se vključi vse relevantne deležnike tudi v situacijah, ko dejanski deležnik ne more ali ne želi sodelovati ali ne obstaja (primer korupcije, onesnaževanje okolja ...). V teh primerih se povabi k sodelovanju organizacije, ki bi lahko zastopale njihove interese, npr. nevladne organizacije, sindikate, civilne iniciative ipd. Če se zdi, da je pozitivne vplive preprosto prepoznati, je treba posebno skrbnost nameniti identifikaciji negativnih vplivov, katere se ugotovi na podlagi skrbnega pregleda »*due dilligance*« v celotni vrednostni verigi organizacije (GRI, 2022). Na koncu se identificirane bistvene vsebine še rangira. Do sedaj so organizacije bistvene vsebine predstavljale v matriki bistvenosti, ki je rezultat identificiranih pomembnih vsebin za podjetja in pomembnih vsebin za deležnike, z razvojem evropskih standardov poročanja o trajnostnosti (v nadaljevanju ESRS) pa prihaja v veljavo dvojni vidik pomembnosti oz. dvojna matrika pomembnosti, ki je sestavljena iz pomembnosti vplivov »*impact materiality*« in finančne pomembnosti »*financial materiality*«.

V tej nalogi smo raziskali koncept trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti ter postopek določanja bistvenih vsebin na primeru konkretne panoge, bančnega sektorja. V empiričnem delu naloge smo analizirali letna oz. trajnostna poročila slovenskih bank in poročajoče bistvene vsebine primerjali z analizo pričakovanj deležnikov. Ugotovitve raziskave bodo lahko služile kot vir informacij za izbrana podjetja – banke, a tudi za druga podjetja in zainteresirane strani, kot pripomoček pri identifikaciji in naslavljanju bistvenih vsebin trajnostnega razvoja. Identifikacija teh vsebin je namreč za podjetja pomembna, ko poročajo o trajnostnem razvoju, a tudi pomemben korak oz. temelj za pripravo trajnostnih oz. poslovnih strategij.

1.2 Namen, cilji in raziskovalno vprašanje

Namen magistrske naloge je na konkretnem primeru panoge oz. neke dejavnosti, v našem primeru finančnih institucij – bank, proučiti aplikacijo družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja v praksi.

Cilji:

- predstaviti osnovne pojme, povezane s trajnostnim razvojem in družbeno odgovornostjo podjetij, ter trende na tem področju;
- ugotoviti družbeno odgovornost finančnega sektorja in njegovo vlogo (pozitivne in negativne vplive) v trajnostnem razvoju;
- na podlagi raziskave ugotoviti, katere so tiste bistvene vsebine, ki jih naslavljajo banke, ko govorimo od družbeni odgovornosti in trajnostnem razvoju;
- na podlagi raziskave ugotoviti, kakšna so pričakovanja deležnikov in družbe do bank.

Opažamo velike premike, predvsem v zakonodaji in globalni politiki k večji družbeni odgovornosti oz. trajnostnosti vseh institucij, predvsem pa gospodarstva. Banke pri tem igrajo pomembno vlogo in velike spremembe, npr. pri investiranju, se dogajajo ravno v finančnem sektorju. Eden zadnjih ukrepov je bil ukrep Evropske centralne banke, ki je določila skrajni rok za banke, da sprejmejo ustrezne aktivnosti v povezavi z okoljskimi in podnebnimi tveganji (Segal, 2022). Na podlagi letnih in trajnostnih poročil slovenskih podjetij, tudi bank in zavarovalnic, opažamo povečanje vključevanja vsebin, povezanih s trajnostnim razvojem. V magistrski nalogi želimo raziskati načine, kako podjetja naslavljajo svoje vplive na trajnostni razvoj in kako se to sklada s pričakovanji deležnikov oz. mnjenji predstavnikov deležniških skupin in strokovnjakov.

Temeljno raziskovalno vprašanje, na katerega želimo v tej nalogi odgovoriti, se glasi: »Kako banke razumejo svojo družbeno odgovornost in svojo vlogo v trajnostnem razvoju in kakšna so pričakovanja deležnikov v zvezi s tem?«

1.3 Uporabljene raziskovalne metode, omejitve in predpostavke

Zastavljen raziskovalni problem v magistrski nalogi smo raziskali s pomočjo analize primarnih in sekundarnih podatkov.

V teoretičnem delu naloge smo s pomočjo sekundarnih podatkov oz. strokovne literature raziskali pojma družbene odgovornosti podjetij in trajnostnega razvoja. Poskušali smo predstaviti in razumeti zgodovinski razvoj in razloge za nastanek teh konceptov ter v nadaljevanju priporočila in navodila, na kakšen način lahko podjetja danes k temu pristopijo. To smo ugotavljali predvsem na podlagi najbolj aktualnih in najpogosteje uporabljenih smernic za integriranje družbene odgovornosti oz. za spremljanje uspešnosti podjetij na področju trajnostnega razvoja, kot so:

- ISO 26000 standard za družbeno odgovornost organizacij,
- GRI standardi za trajnostno poročanje,
- Direktiva o poročanju podjetij o trajnostnosti »*Corporate Sustainability Reporting Directive*« (v nadaljevanju CSRD) in Standardi poročanja o trajnostnosti »*European Sustainability Reporting Standard*« (v nadaljevanju ESRS),
- Standardi odbora za trajnostne računovodske standarde »*Sustainability Accounting Standards Board*« (v nadaljevanju SASB) in
- Načela za odgovorno bančništvo »*Principles for Responsible Banking*« (v nadaljevanju UNPRB).

Analizirali smo tudi strokovno literaturo o družbeni odgovornosti finančnega sektorja, predvsem bank, in o njeni vlogi pri naslavljanju trajnostnega razvoja. V drugem delu naloge smo opravili analizo letnih poročil slovenskih bank in izvedli polstrukturirane intervjuje s predstavniki deležniških skupin bank.

Predpostavka raziskave je, da je družbena odgovornost podjetij/organizacij, vključno s finančnimi institucijami, kot so banke, nujno potrebna za vzdržen in uravnotežen razvoj družbe oz. trajnostni razvoj. Nadalje pa tudi predpostavljamo, da so izkazi v poslovnih in

trajnostnih poročilih slovenskih bank celovit in iskren prikaz njihove uspešnosti na področju trajnostnega razvoja in jih zato lahko smiselno uporabimo v naši raziskavi.

Omejitve so naslednje:

- Aktivnosti izbranih bank so analizirane na podlagi njihovih letnih oz. trajnostnih poročil za leto 2022, nanašajo pa se na območje Slovenije.
- Poročanje o trajnostnosti s strani slovenskih bank se med seboj močno razlikuje. Kakovost poročanja o bistvenih vsebinah in postopek določanja bistvenih vsebin sta odvisna od samoiniciativnosti banke na tem področju, a tudi regulatornih zahtev, ki drugače veljajo za večje in manjše institucije.
- Finančne institucije delujejo v zelo reguliranem okolju, zato je morebiti avtonomija pri strateških vprašanjih, tudi vprašanjih trajnostnega razvoja, vsaj deloma omejena. Magistrska naloga se bo le deloma dotaknila makroekonomskega okolja in bo fokusirana na družbeno odgovornost posameznih bank v obsegu njihovih vplivov.
- Intervjuji so bili narejeni z reprezentativnimi deležniki, ki pogosto pri obravnavanju vprašanj, povezanih z bančnim sektorjem, obravnavajo le vprašanja, ki so najbolj problematična. Zato so morda izpostavljeni bolj negativni vidiki kot pozitivni.

2. Družbena odgovornost organizacij in njihova vloga v trajnostnem razvoju

V tem poglavju smo raziskali pomen in razloge za nastanek konceptov družbene odgovornosti organizacij in trajnostnega razvoja. Oba koncepta smo med seboj primerjali, poiskali podobnosti in tudi razlike. V drugem delu tega poglavja pa je podana obravnava družbene odgovornosti bank in njene vloge v trajnostnem razvoju.

2.1 Družbena odgovornost organizacij

Da bi lahko bolje razumeli družbeno odgovornost organizacij, najprej pogledimo, kaj pomeni pojem odgovornost. Odgovornost je pojem, ki je latinskega izvora in pomeni odziv oz. odgovor na neko stvar (Cicero, 1942). V bolj splošnem oz. sodobnem pomenu pa se pojem odgovornosti »*responsibility*« nanaša na sposobnost posameznika, da prevzame odgovornost »*accountability*« za svoja dejanja. Predpogoja za to, da človek lahko in je zmožen prevzeti odgovornost, sta vest oz. »*conscience*« in njegova svoboda oz. avtonomija »*Power to Act Freely*«. Nadalje lahko odgovornost razdelimo na legalno odgovornost, ki se naša na storjena dejanja, in moralno odgovornost, ki se nanaša na dejanja, ki bodo storjena v prihodnosti (Neves, 2015).

Čeprav se v osnovi odgovornost nanaša na osebo in je individualna, pa jo lahko v sodobni družbi apliciramo tudi na podjetja, organizacije in institucije. Vprašanja, ki se pojavljajo v tem kontekstu, se nanašajo na:

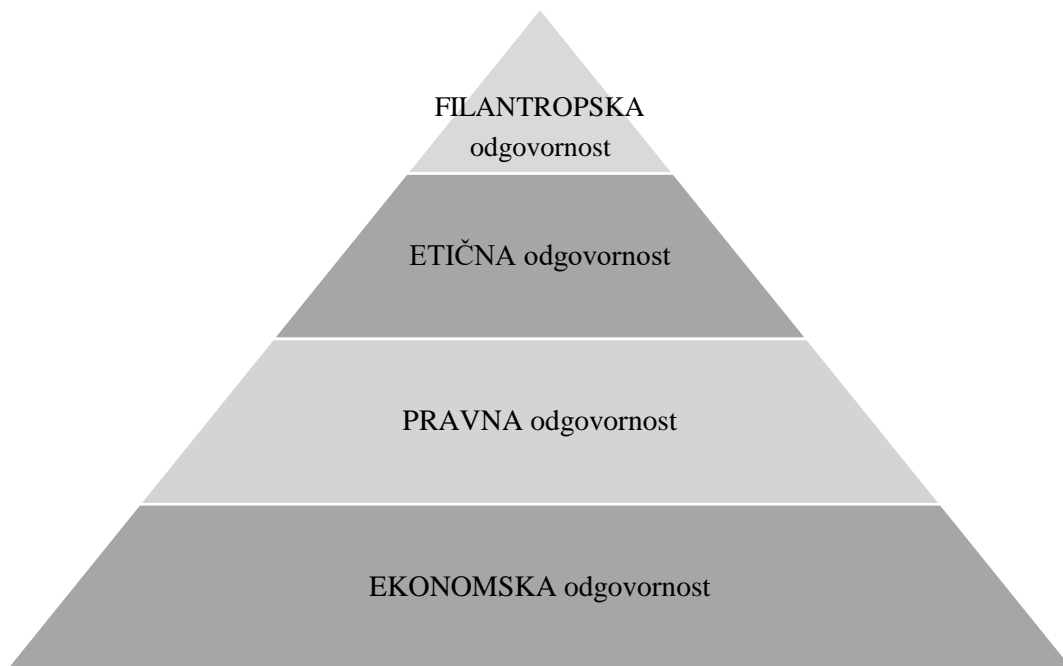
- prevzemanje odgovornosti za svoje odločitve in vplive, ki izhajajo iz teh odločitev (ISO 26000, 2010);
- prepoznavanje vloge ali odgovornosti, ki jo imajo te organizacije v družbi. Torej, kako te organizacije prispevajo k trajnostnemu razvoju in ali ustvarjajo pozitivne učinke (Green, 1989).

Raziskovanje koncepta družbene odgovornosti podjetij je tako vprašanje ekonomije kot filozofije, poslovne etike, danes pa vse bolj vprašanje naravoslovnih in drugih ved. O družbeni odgovornosti v gospodarstvu se je začelo razpravljati že nekaj desetletij nazaj, lahko bi rekli skladno z razvojem liberalizma, svobodnega tržno usmerjenega gospodarstva, a tudi napredka na področju vprašanja človekovih pravic, osebne svobode in demokracije. Že Adam Smith kot utemeljitelj ideje o svobodnem/prostem trgu in torej pravzaprav oče sodobne ekonomske teorije je v svojem delu *Teorija moralnih sentimentov* (Smith, 1759) prepoznaval pomen vprašanja etike v poslovanju. Čeprav je res zagovarjal zasebni interes, ki na svobodnem trgu s pomočjo »nevidne roke« pripelje do splošnega blagostanja, pa se je tudi sam zavedal, da to ni mogoče brez upoštevanja etike oz. prisotnosti človekovih vrlin, kot sta pravičnost in dobrohotnost (Graafland in Wells, 2021). Več kot stoletje pozneje je postalo vprašanje družbene odgovornosti podjetij še bolj aktualno, predvsem npr. med veliko gospodarsko krizo »Velika depresija« in po njej, ki je trajala od leta 1929 do 1939. V tem obdobju sta se avtorja Berle in Dodd (1931) spraševala, kakšne odgovornosti prinaša moč določene korporacije. Ali govorimo le o odgovornosti do delničarjev ali o odgovornosti do deležnikov in družbe? Avtorja sta izhajala iz moči organizacije tudi zaradi obsega korporacij tistega časa, ki so imele enormni vpliv.

Vidnejše delo na področju družbene odgovornosti je sledilo leta 1953 pod naslovom *Družbeno odgovoren poslovec*, ki ga je izdal Howard R. Bowen. Delo predstavlja prvo večjo razpravo o poslovni etiki in družbeni odgovornosti, v kateri podjetje ni predstavljeno (le) kot gospodarski subjekt, ki se ukvarja z ekonomskim upravljanjem, temveč kot organizacija, ki deluje v družbi in nanjo vpliva (Sheehy in Farneti, 2021). Širše pa se je izraz začel uporabljati v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, med drugim so koncept raziskovali različni avtorji, kot so K. Davis (1960), J. McGuire (1963), S. Network (1975), Votaw (1960). Pri čemer ni bilo enotnosti, na kaj točno se družbena odgovornost nanaša. Za nekatere je družbena odgovornost pomenila skladnost z zakoni, drugi pa so na to gledali z etičnega vidika, vprašanja legitimnosti ali celo izključno z dobrodelnega vidika (Sheehy in Farneti, 2021). Ko govorimo o razvoju koncepta, se avtorji pogosto navezujejo na Milтона Friedmana, ki je leta 1962 v delu *Kapitalizem in svoboda* ugotavljal, da je glavna naloga gospodarskih subjektov in obenem tudi njihova družbena odgovornost maksimizacija profita, medtem ko na pošten način sodelujejo v

svobodnem in odprtem konkurenčnem okolju. Dodaja, da vodstvo oz. izvršni direktorji sledijo željam delničarjev (kar sčasoma vodi v maksimiziranje dobička). Vse pa ob spoštovanju zakonodaje in »etičnih običajev« družbe. Friedmanova teorija, ki je s strani drugih teoretikov o družbeni odgovornosti pogosto kritizirana, pravzaprav podobno kot Adam Smith, verjame v to, da maksimizacija dobička, ob upoštevanju določenih družbenih norm, vodi v splošno blagostanje in bogastvo družbe kot celote (Carson, 1993). Čeprav torej Friedman razume edino in največjo odgovornost gospodarskih subjektov v njegovem uspešnem gospodarjenju in ustvarjanju dobička, pa pri tem ne pozablja na spoštovanje zakonodaje in etičnih vidikov. Z omenjeno teorijo je Friedman poskušal tudi prikazati razliko med državo in gospodarskimi subjekti. Vloga države je namreč socialne narave in obsega zagotavljanje javnih dobrin, zato je po njegovem mnenju pomembno, da vloge podjetja ne interpretiramo napačno oz. zamenjujemo z državno vlogo (Sheehy in Farneti, 2021). Medtem ko avtorji CRS pogosto kritizirajo Friedmanovo teorijo, po drugi strani cenijo Freemanovo teorijo deležnikov. Edward Freeman je eden najbolj prepoznavnih avtorjev na tem področju. V knjigi *Strateško upravljanje: pristop deležnikov* (1984) poudarja pomen odgovornosti organizacije do vseh deležnikov, ne le delničarjev ali lastnikov (Madrakhimova, 2013).

Na podlagi Friedmanove teorije in teorije deležnikov avtorja Edwarda Freemana (1984) celovito družbeno odgovornost nadgradi Archie Carroll (1999), ki odgovornosti razporedi v piramidi družbene odgovornosti (Slika 1). Osnovna stopnja te piramide je ekonomska uspešnost, ki se nadaljuje do zadnje filantropske odgovornosti (Sheehy in Farneti, 2021).

Slika 1: Piramida družbene odgovornosti

Caroll v svoji teoriji zavzame pragmatičen pristop, ki se v osnovi še vedno osredotoča le na ekonomsko uspešnost, verjame namreč, da brez te ostale ravni odgovornosti niso mogoče. Piramida družbene odgovornosti v nadaljevanju sicer vrsto let predstavlja temelj za razumevanje tega koncepta. Različni avtorji piramido nadgradijo z dodatnimi dimenzijami ali pa jo npr. spremenijo v pravokotnik, s čimer nakažejo pomembnost vseh vsebin in celo obrnejo na glavo. Zanimivo piramido postavita avtorja Frank Tuzzolino in Barry Armandi (1981), ki jo povežeta z Maslowovo (1954) hierarhijo potreb, s čimer vlogo podjetij oz. gospodarstva povežejo s psihologijo oz. s potrebami ljudi (Baden, 2016). Gospodarstvo v osnovi zadovoljuje potrebo po fiziološki varnosti, varnosti kot takšni, pripadnosti, a tudi po spoštovanju in po samoaktualizaciji (Yen Thi Hoang, 2014).

Avtorji vse bolj spoznavajo, da podjetje ni samo gospodarski subjekt, ampak tudi tisti, ki poleg ekonomskih ustvarja družbene in okoljske rezultate. Vire za njegovo proizvodnjo poleg finančnega kapitala črpajo tudi iz narave in nematerialnih stvari, kot sta npr. intelektualni kapital in socialni kapital (Sheehy in Farneti, 2021). Vlogo podjetij je treba obravnavati celovito, skupaj s potrebnim razumevanjem soodvisnosti med različnimi vsebinami. V tem smislu številni avtorji vse pogosteje kritizirajo obstoječi družbenoekonomski sistem, imenovan neoliberalizem, ki teži k enostranskosti,

neodvisnosti posameznikov in posameznih organizacij ter njihovi težnji po dobičku. Vidimo, da prosti trg in »nevidna roka« ne regulirata vsega in še manj upoštevata vplive in posledice (Mulej in Hrast, 2011), razen če je nevidna roka posledica soodvisnosti dobaviteljev in kupcev ter njihove medsebojne dolgoročne poštenosti in zanesljivost brez monopolnega vedenja (Mulej, Hrast in Zenko, 2013).

Razvoj družbene odgovornosti organizacij močno sovпада s povečevanjem pričakovanj civilne družbe do vprašanj, povezanih z vplivi podjetja na skupnost in okolje (ISO 26000, 2010) in njihovimi proaktivnosti pri obravnavi družbenih in okoljskih vprašanj kot metode za ohranjanje družbene licence za delovanje (Moffat, Lacey, Zhang in Leipold, 2015). Potrebi po družbeni odgovornosti organizacij je končno ustregla mednarodna organizacija ISO, ki je predstavila standarde oz. smernice za družbeno odgovornost organizacij in pri tem izpostavila gospodarske subjekte, a tudi druge organizacije. V standardih je družbena odgovornost opredeljena kot *odgovornost organizacije za vpliv svojih odločitev in dejavnosti na družbo in okolje, da s transparentnim in etičnim ravnanjem prispeva k trajnostnemu razvoju, vključno z zdravjem in blaginjo družbe; upošteva pričakovanja deležnikov, sledi veljavni zakonodaji in mednarodnim normam delovanja ter je integriran v celotno organizacijo in implementiran v njene odnose* (ISO 26000, 2010, 26). Standard predstavlja tudi različne teme, potrebne za obravnavo družbene odgovornosti organizacij, predstavljene na Sliki 2.

Slika 2: Bistvene vsebine družbene odgovornosti

Družbeno odgovorno podjetje ali podjetnik razume ekonomsko vlogo podjetja, pa tudi družbeno in okoljsko. Zaveda se svoje vpletenosti v celoto in odvisnosti od drugih. Tudi namreč če delovanje človeka ali podjetja razdelimo na različne vsebine ali cilje, je pri izbiri katerega koli cilja treba upoštevati še zunanje učinke (eksternalije) delovanja na ostale cilje ali vsebine. *Tako namesto parcialnega mikrooptimuma dobimo celokupni družbeni makrooptimum. Podjetja pogosto pozitivne učinke svojega delovanja internalizirajo (ponotranjijo) v svoj dohodek, priznavanju negativih zunanjih učinkov pa se izogibajo* (Štiblar, 2018, 95). Takšno delovanje je pogosto posledica ne-vedenja oz. Dunning-Krugerjevega učinka. Slednje pomeni, da oseba ne prepozna ali noče prepoznati svojega ne-znanja ali ne-sposobnosti, saj bi vedenje zahtevalo pridobitev tega znanja. V podjetništvu zatiskanje oči pred vplivi na okolje in družbo vodi v izkoriščanje (dojemanje delovne sile kot sredstva za doseganje ciljev in ne cilja samega po sebi) in slepo sledenje ekonomskim ciljem (Štiblar, 2018).

Če povzamemo različne avtorje in predstavitve družbene odgovornosti, ugotovimo, da so predpogoji družbene odgovornosti, tako kot v primeru individualne odgovornosti, vprašanje svobode in avtonomije gospodarskih subjektov ter njihove moči oziroma vpliva. Gospodarski subjekti delujejo v svobodnem tržnem gospodarstvu, vendar se vloga države in podjetij res spreminja. Gospodarstvo, ki ga sestavljajo podjetja in zaposleni, plačuje davke, da bi država dobila vlogo varuha pravnega reda, varnosti, kulture in človekovih pravic. Tako ostaja vloga podjetij predvsem prek trgovinskih in finančnih dejavnosti. Opažamo pa, da takšen enostranski pogled na podjetja ne zadostuje. Ker gospodarski subjekti ustvarjajo svoje vplive, ki so prav tako negativni in torej bi morali prevzeti odgovornosti za te svoje vplive in ne le računati, da te odgovornosti prevzame država ali civilna družba. Res je, da je lahko tudi delovanje države slabo in se zato del neizpolnjenih nalog prenese tudi na civilno družbo, nevladne organizacije, a tudi podjetnike, ki so postali ponudniki številnih storitev, ki jih običajno izvaja država, zlasti tam, kjer se države soočajo z izzivi, kot so zdravstvo, izobraževanje in socialno varstvo (ISO 26000, 2010). Nadalje so gospodarske korporacije v sodobni družbi nosilke velike moči, iz česar izhaja tudi njihova odgovornost. Organizacija nosi odgovornost za učinke svojih odločitev oziroma (pravno) odgovornost kot tudi (normativno) odgovornost za prihodnje odločitve. Družbena odgovornost organizacij presega le odgovornost do delničarjev in edino vlogo ustvarjanja ekonomske vrednosti in dobička. Z razumevanjem

holističnega pristopa in soodvisnosti danes prepoznavamo odgovornost do vseh deležnikov in še več – odgovornost do družbe, pa tudi do okolja in prihodnjih generacij (trajnostni razvoj). Kot najvišjo vrsto odgovornosti pa bi lahko opredelili etično odgovornost, kot visoko etično zavest in delovanje, ki gre dlje od tega, kaj se plača ali je le vprašanje preživetja. Etika se »splača«, a to ni razlog zanjo, etika ni sredstvo (Stres, 2020).

2.2 Trajnostni razvoj

Trajnostni razvoj je družbeno gibanje, primarno s fokusom na vprašanjih, povezanih z okoljem oz. ekologijo, in se smatra kot globalna politika – torej se navezuje na svet kot celoto in ne samo na eno osebo ali eno organizacijo. Čeprav se v zadnjem času veliko govori o trajnostni organizaciji ali trajnostnem upravljanju, organizacija nikoli pravzaprav ni trajnostna, temveč samo prispeva ali ima svoj vpliv v sistemu, v katerem se trajnost lahko/ali pa tudi ne doseže (Sheehy in Farneti, 2021). Trajnost je globalno vprašanje, ki se ne osredotoča na eno organizacijo, ampak jo presega. *Cilj trajnostnega razvoja je doseči trajnost za družbo kot celoto in planet. Ne ukvarja se s trajnostjo ali nadaljnjo sposobnostjo preživetja katere koli posebne organizacije* (ISO 26000, 2010, 38).

V Tabeli 1 je navedenih več ključnih politik in poročil, povezanih s trajnostjo, na ravni EU in svetovni ravni, razvrščenih po letu nastanka. Ti dokumenti so podlaga za sistematičen vpogled v razvoj koncepta, ki je v nadaljevanju tudi podrobneje opisan.

Leto	Naslov dokumenta	Kratica
GLOBALNA RAVEN		
1972	Stockholmska deklaracija konference Združenih narodov o človekovem okolju	
1987	Naša skupna prihodnost ali Brundtland poročilo Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju OZN)	

1992	Deklaracija iz Ria o okolju in razvoju, sprejeta na konferenci Združenih narodov, in Agenda 21 ali Razvojni cilji tisočletja	Agenda 21
1998	Deklaracija Mednarodne organizacije dela (ILO) o temeljnih načelih in pravicah iz dela	
2010	Standard ISO 26000, Napotki za družbeno odgovornost	ISO 26000
2011	Smernice Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju OECD) za večnacionalne družbe	
2015	Spreminjamo naš svet: agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 ali Cilji trajnostnega razvoja (v nadaljevanju SDG)	SDG ali Agenda 2030
2015	Pariški podnebni sporazum	
EVROPSKA UNIJA		
2001	Zelena knjiga	
2011	Prenovljena strategija EU 2011–14 za družbeno odgovornost podjetij	
2014	Direktiva glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin (v nadaljevanju NFRD)	NFRD
2019	Evropski zeleni dogovor	
2019	Uredba o razkritjih, povezanih s trajnostnostjo, v sektorju finančnih storitev (v nadaljevanju SFRD)	SFRD
2020	Uredba o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088	
2021	Taksonomija EU, poročanje podjetij glede trajnostnosti, preference glede trajnostnosti in fiduciarne obveznosti: usmerjanje financiranja v evropski zeleni dogovor	
2022	Direktiva glede poročanja podjetij o trajnostnosti	CSRD
V nastajanju	EU-standardi poročanja o trajnostnosti (v nadaljevanju ESRS)	ESRS
	Direktiva o zelenem zavajanju	
	Direktiva o skrbnem pregledu trajnosti podjetij	CSDD

Tabela 1: Politike in poročila, povezana s trajnostjo

Eni prvih študij na področju trajnostnega razvoja sta Meje rasti avtorjev Meadow et al. (1972) in Tiha pomlad ali »*Silent Spring*« avtorice Rachel Carson (1962), kjer so avtorji ugotavljali, da industrijski model proizvodnje pušča nepopravljivo škodo na ekosistemu. V nadaljevanju se vprašanje razprave (Marshall and Toffel, 2005) osredotoči na vprašanje zmožnosti naravnega okolja, da zagotavlja življenje za ljudi in živali kljub vplivu, ki ga ima človeška industrijska dejavnost nanj. Z okoljskimi gibanji in ozaveščanjem o problemih na globalni ravni je trajnost dosegla globalno agendo. S poročilom Združenih narodov Naša skupna prihodnost (1987) je trajnostni razvoj dosegel svetovno prepoznavnost in postal osnova za vse kasnejše mednarodne in nacionalne dokumente. Definicija trajnostnega razvoja danes tako temelji prav na tem poročilu in se smatra kot razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanosti, ne da bi ogrozil sposobnost prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe (WCED, 1987, 37). V bistvu temelji na treh glavnih stebrih: ekonomskem, socialnem in okoljskem.

Naslednji pomemben korak so naredili tudi Združeni narodi s predstavitvijo Agende 2015 oziroma Razvojni cilji tisočletja, ki jim sledijo Cilji trajnostnega razvoja oziroma Agenda 2030. Obe agendi temeljita na omenjeni definiciji trajnostnega razvoja. Agenda 2030 sicer vključuje 17 ciljev trajnostnega razvoja za doseganje trajnosti na svetovni ravni do leta 2030 (ZN, 2015) in predstavlja pomembno izhodišče in kažipot za države, a tudi podjetja in organizacije glede ciljev, ki jih želimo kot družba doseči, da bomo bolj trajnostni. Njihova posebnost je v tem, da zaobjamejo vse pomembne vsebine, povezane s trajnostnim razvojem, prav tako pa odgovornost za njihovo uresničitev preloži na vse deležnike, vključno z državami, a tudi na podjetja oz. organizacije, ki so pri uresničevanju trajnostnega razvoja še posebej prepoznana kot ključni deležniki (Delgado, Ortiz in Montiel, 2022).

V istem letu kot Agenda 2030 je bil sprejet, a še neuresničen Pariški sporazum, ki obsega dogovore na mednarodni ravni glede trajnostnega razvoja s poudarkom na podnebnih spremembah (ZN, 2015). Sledi vrsta aktivnih prizadevanj za dejansko izvedbo in izvedbo zastavljenih ukrepov za uresničevanje ciljev in dogovorov. V okviru EU so med prvimi sprejeti »Novi ukrepi za trajnostno prihodnost Evrope: Evropski ukrepi za trajnost«, ki temeljijo prav na Agendi 2030, hkrati pa potrjujejo, da so EU in njene države članice

zavezane k celovitemu, usklajenemu, celovitemu in učinkovitemu izvajanju Agende 2030 v tesnem sodelovanju s partnerji in drugimi deležniki (Evropska komisija, 2021). Kljub temu šele leta 2019 EU naredi vidnejši korak na tem področju z Evropskim zelenim dogovorom (Evropska komisija, 2019). Cilj tega sporazuma je zaščititi, ohraniti in oživiti naravni kapital EU, narediti družbo bolj trajnostno in hkrati narediti »zeleni« prehod na pošten in vključujoč način. Evropski zeleni dogovor predvideva tudi politike in ukrepe, zlasti na področju poročanja, financiranja in izobraževanja, ki bodo omogočili te spremembe.

V tem obdobju se vse bolj prepoznava tudi potreba po »obveznem« uveljavljanju družbene odgovornosti. Toda družbena odgovornost je že od nekdaj nosila nekakšno oznako »prostovoljne uporabe« in kljub opozorilom civilne družbe te oznake ni nikoli prestopila. Družbeno odgovornost podjetij je vedno treba obravnavati kot prispevek k trajnostnemu razvoju in ne kot nadomestek za neoliberalizem. Ne glede na to »prostovoljno naravo« so poslovni škandali in goljufije, kot so kriza po letu 2007, katastrofalno razlivanje nafte Deepwater Horizon leta 2010 in kasnejši požari v tovarnah Ali Enterprises in Rana Plaza, znova spodbudili potrebo po opredelitvi te teme in njene legalizacije. EU je poskušala z različnimi dokumenti in akti ozavestiti družbeno odgovornost in jo prenesti na bolj zavezujočo raven (Sheehy in Farneti, 2021). To se sicer v nekem obsegu zgodi šele z Direktivo o nefinančnem poročanju leta 2014 in nadalje v večjem obsegu z Direktivo o poročanju podjetij glede trajnostnosti v letu 2021. Na tej točki družbena odgovornost oziroma njen prispevek k trajnostnemu razvoju vsaj v nekaterih vidikih postane bolj tehnične in pravno zavezujoče narave (Raith, 2022).

Opaža se tudi, da se koncepta družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja začinjata prekrivati, ter postopen prehod od konceptov družbene odgovornosti organizacij (v nadaljevanju CSR) k trajnostnemu razvoju in konceptu okoljski, socialni in družbeni dejavniki »*Environment, Social, Governance*« (v nadaljevanju ESG), ki se pojavlja predvsem v finančnem sektorju. Čeprav se je ESG razvil iz koncepta trajnosti, se je fokus premaknil z vpliva organizacije na okolje in družbo na zunanje vplive (povezane z okoljem in družbo), pomembne za njeno delovanje. Namenjen je predvsem prepoznavanju tveganj in priložnosti za podjetje pri trajnostnem razvoju ter donosov za

finančne vlagatelje zaradi učinkovitega ravnanja z dejavniki ESG (MacNeil in Esser, 2021).

Prek različnih ukrepov, ne samo zakonodaje, opazamo torej, da trajnostni razvoj postaja vedno bolj »obvezen«, spodbuja pa se, da mora njegovo izvajanje temeljiti na pravno (in finančno) definiranih dejstvih/izračunih. Na področju financ in trajnostnega razvoja oziroma trenutnega financiranja trajnostnega razvoja je EU že leta 2018 sprejela akcijski načrt z naslovom »Akcijski načrt: Financiranje trajnostne rasti«. Načrt opredeljuje finančni sektor kot sektor, ki je poleg javnega sektorja ključen za usmerjanje gospodarstva oziroma kapitalskih tokov v bolj trajnostne naložbe. Prav tako je treba obvladovati finančna tveganja, ki izhajajo iz podnebnih sprememb, izčrpavanja virov, degradacije okolja in socialnih vprašanj, ter spodbujati preglednost in dolgoročno usmerjenost finančnih in gospodarskih dejavnosti (Evropska komisija, 2021). Načrt predvideva tudi pripravo standardov in znakov za zelene finančne produkte, uvedbo referenčnih vrednosti za trajnostni razvoj, evropske zelene obveznice in razvoj koherentne taksonomije (Evropska komisija, 2018). Taksonomija EU je sicer mišljena kot znanstveno utemeljeno orodje za preglednost podjetij za vlagatelje. Uvaja jasna merila za določitev, katere gospodarske dejavnosti znatno prispevajo k ciljem zelenega dogovora.

2.3 Primerjava družbene odgovornosti s trajnostnim razvojem in naša prihodnost

Ugotavljamo, da je sedanji družbenoekonomski sistem, neoliberalizem, kot posebna vrsta kapitalizma, usmerjen v egocentričnost, rast, ki preferira materialno blaginjo in dobiček ter je podkrepjen z globalizacijo in informacijsko revolucijo (Podnar in Golob, 2002). To ustvarja negativne posledice tako za družbo kot za okolje. Kaže se v izjemni neenakosti, socialni in geografski razslojenosti ter zaradi nenehnega povečevanja obsega proizvodnje in potrošnje (koncept permanentne rasti) tudi v trajnostno nesprejemljivem in uničujočem okoljskem izčrpavanju planetarnega ekosistema (Plut, 2023). Tako družbena odgovornost kot trajnostni razvoj se ukvarjata s temi negativnimi vidiki obstoječega družbenoekonomskega sistema. Oba se strinjata, da čeprav je gospodarska

uspešnost podjetij pomembna za delovanje podjetja, ne more biti edini cilj in merilo uspešnosti z vidika trajnostnega razvoja (Sheehy in Farneti, 2021). Družbeno odgovorno podjetje prispeva tudi k trajnostnemu razvoju (ISO 26000, 2010) in v svojih ciljih skuša doseči sinergijsko celoto ekonomskih, socialnih, etičnih in okoljskih ciljev (Potočan in Mulej, 2007). V tem smislu sta oba pojma povezana in podobna. Prav tako se organizacije pri izvajanju družbeno odgovornih ukrepov, povezanih s trajnostnim razvojem, držijo podobnih načel in usmeritev. Takšna so npr. vključevanje deležnikov, prepoznavanje vplivov na gospodarstvo, družbo in okolje v celotni vrednostni verigi, spoštovanje človekovih pravic, načelo transparentnosti, spoštovanje zakonodaje in mednarodnih norm delovanja itd. (ISO 26000, 2010; GRI, 2016). Poleg tega imata oba skupen strateški cilj: trajnostno in odgovorno skupno prihodnost (Monitel, 2008).

Družbena odgovornost organizacij in njihov prispevek k trajnostnemu razvoju sta koncepta, ki danes pogosto nastopata z roko v roki. Čeprav večina študij raziskuje prav nujno povezanost in sinergijske učinke, pa med njima obstajajo tudi razlike. Z namenom boljšega razumevanja obeh, njune implementacije v praksi in z namenom iskanja inovativnih novih pristopov se zdi smiselno, da jih na tej točki tudi predstavimo.

- CSR je normativne narave, medtem ko trajnostni razvoj temelji na pozitivni znanosti. Čeprav za razumevanje obeh konceptov potrebujemo multidisciplinarni pristop različnih ved, pa v osnovi oba izhajata iz različnih temeljev. Družbena odgovornost izhaja iz vprašanja poslovne etike in s tem etike, ki jo proučuje filozofija. Čeprav lahko trajnostni razvoj obravnavamo tudi z etičnega vidika, je bilo prvotno to vprašanje človeka in narave ter izhaja iz raziskav ekologije, povezanih z okoljskimi vprašanji in omejitvami našega planeta (Sheehy in Farneti, 2021). Še več, avtorja Marshal in Toffel (2005) etiko celo izključujeta iz koncepta trajnostnega razvoja. Etika je precej kompleksen pojem, ki je normativen, kar pomeni, da raziskuje vrednote in skuša odgovoriti na vprašanje, kaj je prav in kaj narobe, medtem ko je trajnost umeščena bolj v pozitivno znanost, ki je podprta z empiričnimi študijami (Sudan, 2020). Da se je ekonomija predolgo časa dojemala le kot pozitivna znanost, ki nima veze z normativnimi odločitvami, ugotavlja tudi Sedlaček v Ekonomiji dobrega in zla (2014). Hipotetično lahko skoraj vsako zadevo opredelimo kot trajnostno ali netrajnostno, kar lahko pomaga

pri usmerjanju odločitev, vendar trajnost ne ponuja posebnih navodil za dejansko izvajanje teh odločitev (Sheehy in Farneti, 2021). Družbena odgovornost na drugi strani se sprašuje natančno to. Kakšne naj bodo odločitve oziroma kakšen odziv bi bil etičen in kakšen ne. Kot primer proučimo javni prevoz kot načeloma bolj trajnostno gospodarsko panogo v primerjavi z zasebnim avtomobilskim prometom. Kljub temu podjetja, ki izvajajo javni prevoz, na podlagi tega dejstva niso nujno bolj etična ali bolj družbeno odgovorna. Lahko omogočajo bolj trajnostne oblike transporta, a je ta dejavnost npr. podprta s korupcijo, izkoriščanjem, slabimi okoljskimi praksami ipd. Enako velja za katere druge bolj »zelene« okoljske rešitve.

- Družbena odgovornost je koncept, ki prihaja od znotraj – navzven. Nasprotno pa trajnostni razvoj prihaja od zunaj – navznoter. V povezavi z zgornjo ugotovitvijo lahko nadaljujemo, da je naslednja razlika ta, da trajnost opisuje širšo družbeno agendo, sprejeto v globalnem ali mednarodnem obsegu, in je torej globalna usmeritev od zgoraj navzdol. V trajnostni razvoj nas silijo zunanji dejavniki, omejitve in občutljivost okolja, družbeni izzivi ipd. Medtem ko so izvori družbene odgovornosti usmerjeni od spodaj navzgor – torej iz lastnih »odgovornih« odločitev oziroma sprejemanja in razumevanja lastne odgovornosti (Sheehy in Farneti, 2021). CSR se osredotoča na organizacije kot nosilce pravne in moralne odgovornosti, kar zahteva tudi identifikacijo nosilca odgovornosti, torej organizacije ali osebe, ki nosijo odgovornost. Čeprav tako trajnostni razvoj kot družbena odgovornost zasledujeta isti cilj odgovornejše, pravičnejše družbe, je trajnostni razvoj veliko bolj osredotočen na cilje prihodnosti, ki smo jih sprejeli kot družba, in na drugi strani družbena odgovornost, ki se osredotoča na sedanja/pretekla dejanja in sprejemanje odgovornosti zanje. Lahko pa bi sicer rekli, da je odločitev za trajnostno delovanje tudi družbena odgovornost posameznikov. Pri razumevanju družbene odgovornosti je ena ključnih stvari ta, da družbena odgovornost ni (samo) to, kam dajemo denar, temveč si zastavljamo vprašanje, kako smo ta denar dobili (Visser, 2010). Želje po dobičku ne smemo nevtralizirati z dobrodelnostjo ali humanitarnostjo (Žižek, 2007) oz. z vlaganjem v dobrodelnost, celo vlaganjem v trajnostni razvoj.

Tako družbena odgovornost kot trajnostni razvoj pa se soočata tudi s kritikami. CSR poskuša obstoječi družbenoekonomski sistem narediti bolj legitimen in spodbuditi odgovornost na vseh ravneh družbe, s poudarkom na gospodarskih subjektih, z namenom, da zmanjšajo »negativne eksternalije«. Na ravni podjetij je CSR mehanizem, ki uravnateži njihovo težnjo po profitu, če pri tem upošteva interese deležnikov, skrbi za okolje ter se vedejo odgovorno in etično (Hanlon, 2009). Kot takšen torej ne predstavlja alternative obstoječemu sistemu, ampak ga dopolnjuje oz. dela bolj sprejemljivega in trajnostnega.

Kritika trajnostnega razvoja pa govori o tem, da v osnovi še vedno sloni na razvoju in rasti. Razvoj kot tak je in ostaja v središču pozornosti, čeprav je res, da upošteva omejitve okolja in skrb za sedanje in prihodnje generacije. Tveganje, ki se pri tem pojavi, je, da »ekonomska vzdržnost« ni nič bolj ali manj pomembna kot npr. »ekološka trajnost« in bi lahko v določeni situaciji še vedno prevladala nad slednjo (Sheehy in Farneti, 2021). Kritike so tudi na področjih trajnostnega poročanja in trajnostnega financiranja, s čimer se EU danes najbolj ukvarja. Poročanje o trajnostnem razvoju predpostavlja, da ko podjetja postanejo bolj pregledna, se njihova odgovornost poveča. Podjetja imajo veliko koristi (tudi ekonomskih) od poročanja o trajnosti (Evropska komisija, 2022). Toda ali jih bo slednje dovolj prepričalo, da naredijo resne spremembe, ki ustvarjajo dejanski učinek, in ne bodo same sebi namen? Trenutne prakse poročanja se zdijo bolj osredotočene na podjetja kot na družbo, saj dajejo prednost zahtevam poročevalskih subjektov, hkrati pa ponujajo nove trge za svetovalna in revizijska podjetja. Posledično so merljivi vplivi na družbeno blaginjo in druge upravičence, kot so marginalizirane zainteresirane strani in okoljske razmere, stranski proizvodi. Zaskrbljujoče je tudi to, da se je poročanje premaknilo s poudarka vprašanja etičnosti vplivov podjetja na okolje in družbo na ustvarjanje finančne vrednosti prek izogibanja nevarnosti in naslavljanja priložnosti na področju trajnostnega razvoja. Zaradi tega je težje povezovati vprašanja trajnosti z morebitnimi moralnimi dilemami. Ne glede na to, kot smo ugotovili že zgoraj, avtorji prepoznavajo pomembno vlogo nefinančnega poročanja, ki bo podjetja »prisililo« k spremembi poslovnih modelov v bolj vzdržne zaradi večjega pritiska javnosti in obveznih revizij ter kot neizogibnost sprememb poslovnih praks, ko bo treba pridobiti zahtevane informacije (npr. poročanje o človekovih pravicah v dobavni verigi). Kljub vsemu so še vedno potrebni iskrenost – altruistični nameni, proaktivnost podjetij in družbeno

odgovorne oziroma etične odločitve (Hahn, Reimsbach in Wickert, 2023). Tudi na ravni držav, kljub številnim novim regulacijam, usmerjenim v trajnostni razvoj, še vedno BDP ostaja glavno merilo za uspešnost posamezne države. V tem smislu se vzporedno pojavljajo ali razvijajo tudi drugi koncepti, ki iščejo rešitve za uresničitev želje po (bolj) pravični, solidarni, okoljsko in medgeneracijsko odgovorni družbi (Plut, 2023). To so na primer koncept odrasti, etični, ekonomski koncept (model) skupne blaginje, ekonomska demokracija in njeni ukrepi ter drugi. Na tem mestu jih ne bomo več raziskovali.

2.4 Družbena odgovornost bank in vloga finančnega sektorja v trajnostnem razvoju

Skladno z razvojem konceptov družbene odgovornosti organizacij in trajnostnega razvoja je raslo tudi zavedanje o pomenu družbeno odgovornega in etičnega delovanja finančnega sektorja in znotraj tega tudi bank. Banke so tako kot druga podjetja gospodarski subjekt, ki v okviru svojih vplivov in delovanja nosijo svoje odgovornosti, povezane z vplivi (zunanji eksternalijami), ki jih to delovanje pušča na okolju in družbi. Banke so institucije, katerih primarna vloga je hranjenje denarja ter tudi posojanje in investiranje. Njihovo družbeno odgovorno, lahko rečemo etično, delovanje je nujno, da ohranjajo zaupanje ljudi oz. svojo družbeno licenco za delovanje (Green, 1989). Še več, čeprav se zdi, da imajo banke manjši vpliv na okolje in tudi socialo kot ostala podjetja, ki imajo npr. proizvodnjo, pa takšnim posojajo denar in je torej vpliv bank prek investicij pravzaprav daljnosežen (BSR, 2022). Kreditne institucije in zavarovalnice imajo ključno vlogo pri prehodu na trajnosten in vključujoč gospodarski in finančni sistem. Prek svojih posojilnih, naložbenih in zavarovalnih dejavnosti imajo lahko znatne pozitivne in negativne učinke.

Na družbeno odgovornost bank in njihovo vlogo v trajnostnem razvoju lahko tako gledamo z dveh vidikov, ki pa sta oba enako pomembna. Na eni strani so neposredni vplivi banke, da prek upravljanja in etičnega ter transparentnega delovanja izvajajo svoje osnovno poslanstvo storitve oz. servisa za gospodarstvo in prebivalstvo (Štiblar, 2018). Na drugi strani pa ima banka velike posredne vplive prek svojega portfelja, naložb in investiranja tako na socialna vprašanja kot tudi na okolje.

2.4.1 Družbena odgovornost bank

Etika je v povezavi s financami in finančnim sektorjem že dolgo tema raziskovanja, a je svoj vzpon doživela v času in po bančni/ekonomski krizi leta 2008, ko so finančne institucije, predvsem banke, v velikem obsegu izgubile ugled in zaupanje ljudi (Uslaner, 2010). Vprašanje zaupanja in ugleda je pomembno v vsakem podjetju ali organizaciji, z vidika bank pa še toliko bolj. Vloga bankirjev je skrbništvo, ki temelji na zaupanju, s strani tistih, ki bankam zaupajo svoj denar, torej komitentov in tudi tistih, ki pričakujejo možnost, da si denar sposodijo. V bančništvu gre v osnovi za dobrobit strank in sposobnost organizacij, da dobro upravljajo s tveganji in ohranjajo visoko etično raven, zato da se ta dobrobit ohrani (Green, 1989). Čeprav slabo bančništvo ni bil edini razlog za finančno krizo, pa je razloge lahko iskati tudi v finančnem sistemu, ki je, tako kot smo že ugotavljali pri družbeni odgovornosti podjetij, v taktirki kapitalizma podvržen težnji po kopičenju dobička in nenehni rasti. V banki, tako kot v podjetju, je lahko prizadevanje za dobiček za delničarje in managerje med drugim na račun prevzemanja tveganj, manipuliranja in vodenja informacij v svojo korist. Čeprav država prek regulacije na različne načine poskuša omejiti delovanje bank z namenom zmanjšanja tveganj, ki bi lahko vodila v propad (še posebej večjih) bank in posledično propad finančnega in gospodarskega sistema, ravno ta zaščita megabank v obliki državne pomoči pogosto vodi v zmanjšanje družbene odgovornosti managerjev. Torej odgovornosti ne samo do lastnikov in drugih neposrednih deležnikov, temveč tudi do vseh drugih akterjev v družbi.

Štibler (2018) rešitev vidi v:

- zmanjšanju kompleksnosti globalnih velikih bank na raven, ki omogoča njihovo upravljanje, in
- spremembi kulture, ki prevladuje v bankah.

Ugotovili smo že, da organizacije nosijo (etično) odgovornost za svoja dejanja in vplive, ki jih povzročajo prek svojih ravnanj. V finančni industriji so (etična, moralna) tveganja še toliko višja. Človeški odnos do denarja bi lahko obravnavali z različnih socioloških, tudi filozofskih vidikov, a pod črto se vsi strinjamo, da ima človek v sebi posebno željo po denarju. Kar ni nujno negativna lastnost, zagotovo pa ta lastnost vpliva na to, da so osebe in organizacije, ki operirajo z denarjem, podvržene večjemu tveganju za neetične

aktivnosti v želji bo lastnem dobičku. Za takšne organizacije, kot so tudi banke, je tako nujno, da se jih opomni, da njihova glavna naloga ni ustvarjanje denarja na trgu, ampak ustvarjanje denarja za trg. Banke tudi z drugimi bankami tekmujejo za svoj tržni delež in želja po tem, ki je popolnoma komercialne narave, ne sme prevladati nad osnovnimi etičnimi temelji in odgovornostmi (Green, 1989). Štiblar (2018) vidi škodljivost bank v tem, da ne razumejo svoje funkcije kot servisa za ljudi in gospodarstvo, temveč se izrojeva v trgovanje med posameznimi bankami. Avtor to primerja s tem, kot da bi trgovski sektor trgoval med seboj, s čimer bi rasli obseg poslovanja in dobički, prebivalstvo pa od tega ne bi imelo nobene koristi. Banke in trgovski sektor so si namreč podobni v tem, da sta oba posrednika s sredstvi tujih lastnikov, banke z denarjem in trgovine z dobrinami. Toda če so trgovci upravičeni, da vzamejo plačilo za posredovanje oz. aktivnost, ki ustvarja dodatno vrednost, pa za finančne posrednike, ki jih je zaradi nepreglednosti in kompleksnosti bančnih poslov lahko tudi veliko, ali pa vzamejo več kot bi bilo smiselno, to težko trdimo. Za trgovski sektor so prizadevanja v duhu trajnosti usmerjena v čim manj posrednikov, torej v načela »fair trade« in reka »od vilic do ust«. Tega poziva finančnemu sektorju ni, saj javnost, uporabniki in deležniki pogosto teh finančnih poti ne razumejo. *Družbena koristnost vse bolj napihnjenega finančnega sektorja je več kot dvomljiva* (Štiblar, 2018, 11). Avtor v takšni praksi bank vidi tudi morebitni razlog za družbeno neenakost, s katero se srečuje svet.

Poznavanje in zavedanje soodvisnosti med banko in različnimi deležniki ter družbenimi mehanizmi je ključno pri razumevanju družbene odgovornosti bank. Kot glavne deležnike bank bi lahko prepoznali državne organe oz. državo, stranke, delničarje, zaposlene in komitente. Do vsakega od teh deležnikov banka nosi etično odgovornost.

- Država oz. regulator. Odnos banke in države se kaže na eni strani kot tehnična storitev za državo, da priskrbi sredstva, izdaja obveznice, izvaja storitve plačevanja in asistira državi oz. ekonomiji pri njenem delovanju. Država na drugi strani izvaja nadzor nad delovanjem bank in obenem varuje interese posameznikov oz. klientov (Green, 1989).
- Komitenti so tisti, ki dajejo svoj denar v hrambo oz. izvajajo depozite, in tisti, ki si sposodijo denar. Obema od teh je banka drugače etično odgovorna. Kot že omenjeno, klienti bank tem zaupajo v hrambo svoj denar oz. prihranke in na tej

točki banka nosi posebno skrb, da v zvezi s tem denarjem ravna na kar se da odgovoren in gospodaren način. Na drugi strani so stranke tudi tiste, ki si denar od banke sposodijo. Pri posojilu denarja banka sledi načelom »*canons of lending*«. Etična odgovornost bank je v prvi vrsti, da preveri namen, zaradi česa si stranka želi denar izposoditi, in etično dilemo v zvezi s tem namenom. Nadalje preverimo integriteto in sposobnosti izposojevalca in tudi njegovo vlogo oz. njegova investicijska sredstva v celotnem projektu. Nato preverimo sposobnost izposojevalca, da izposojeno vrne, in nazadnje analiziramo tveganja v povezavi s tem ter načine, da kredit zavarujemo. Šele nazadnje preverimo zaslužek banke pri tem. Prvo načelo izdajanja kreditov bi moralo biti, da je vsak delavec ne glede na vsebino dela upravičen do izposoje. Res je, da se banka pri tem srečuje s številnimi tveganji, toda to bančništvo je: je nagrada, ki odraža realna tveganja (Green, 1989).

- Odgovorno in premišljeno upravljanje z denarjem je tudi v interesu delničarjev, ki so ponudili svoj kapital za izvajanje tovrstne dejavnosti in na koncu pričakujejo nek pošten donos – »*return*« (Green, 1989).
- Zaposleni. Banke nosijo odgovornost do svojih zaposlenih. Na eni strani zaposleni investirajo svoj čas, intelektualni kapital za delodajalca, za kar morajo biti primerno nagrajeni. Nadalje zaposleni kot celota odražajo etično obnašanje celotnega podjetja, zato je pomembno, da so najprej seznanjeni z etičnimi načeli (ponavadi zapisanimi v etičnem kodeksu) in da imajo ta načela možnost udeleževati v praksi. V spreminjajočem se ekonomskem okolju in okolju, kjer sta (ekonomski) uspeh in pritisk po doseganju ciljev visoko cenjena, so zaposleni lahko hitreje podvrženi etičnim tveganjem, kjer cilj opravičuje sredstva. Managerji morajo imeti možnost in sposobnosti, da ta tveganja naslovijo (Green, 1989).
- Skupnost/skupnosti. Banka je tudi del skupnosti, do katere prek svojih vsakodnevnih aktivnosti in investicij prav tako nosi odgovornost. Konkretni vpliv ima banka npr. prek investicij in podpore majhnim podjetjem ali start-upom. Z dobrimi in slabimi odločitvami pa neposredno in tudi posredno vplivamo na dobrobit skupnosti ali družbe kot celote (Green, 1989).

Še pred prepoznavnostjo trajnostnega razvoja in tudi implikacije trajnostnega razvoja na delovanje bank, kot ga predvsem prek zakonodaje EU poznamo danes, so obstajali oz. še

vedno obstajajo različni koncepti bolj družbeno odgovornega bančništva oz. primeri »alternativnega« bančništva. Opisi so navedeni v nadaljevanju.

Etične banke bi lahko poimenovali tudi heterodoksne banke, saj pri svojih mikroposlovnih odločitvah ob kriteriju dobička upoštevajo še širše, tj. makroučinke odločitev na družbo (Štiblar, 2018, 95). Njihova glavna razlika v primerjavi s konvencionalnimi bankami je v poslanstvu in ciljih, ki ne zasledujejo le finančnih ciljev, temveč tudi socialne in okoljske (Climet, 2018), in sicer na način, da posojajo denar izključno za stvari, ki »dvigujejo vrednost v družbi«, v realne produkte in realni sektor, in ne iščejo prihodkov prek raznih finančnih instrumentov in derivatov (investicije v valutne, dolžniške in opcijske špekulacije) (Jeras, 2019). Etične banke so fokusirane v družbeno odgovorno investiranje. Lastništvo je v rokah komitentov bank (npr. lastniki kmečkih in obrtnih zadrug, občine, mesta ipd.), ne dajejo potrošniških kreditov, a so na drugi strani bolj odprte za kreditiranje bolj ranljivih skupin, seveda z vso potrebno skrbnostjo pri tem, itd. (Climet, 2018). Etične banke, ki obstajajo že dolgo, tudi v veliki meri že izvajajo aktivnosti, povezane s trajnostnim financiranjem, predstavljenim v nadaljevanju. Tako npr. financirajo družbeno odgovorne projekte, kot so eko kmetijstvo, obnovljivi viri energije, trajnostni projekti, izobraževanja, kultura itd. Denar posojajo samo določenim sektorjem, ki imajo socialni vpliv na družbo in okolje. Poslovanje etičnih bank je tudi bolj transparentno, npr. potrošnik ve, kam se bo njegov depozit vlagal, in ima možnost v zvezi s tem izraziti tudi svoje želje (Grmadnik, 2014).

Socialno bančništvo se močno povezuje z etičnimi bankami, zato večina vsebin, navedenih za etične banke, velja tudi za socialno bančništvo. Lahko bi celo rekli, da etična banka izvaja socialno bančništvo. Njihovo delovanje temelji na treh stebrih:

- Odgovornost, kjer banka pozna svoje komitente in namene, za kar se porabi denar, izogibajo se tveganim investicijam in špekulacijam.
- Transparentnost, kjer banke poznajo, kam je njihov denar šel in kakšni so bili učinki posojil na širšo družbo. Zagotavljajo polno odgovornost svojim deponentom, ki ne le služijo obresti, ampak tudi vedo, zakaj je bil njihov denar porabljen.
- Vzdržljivost, kjer so banke usmerjene v dolgoročne učinke in ne kratkoročne dobičke.

Praksa kaže, da je socialno bančništvo tudi veliko bolj odporno na krize kot tradicionalno bančništvo. Od tradicionalnih bank se sicer razlikujejo tako, da so usmerjene v mikroprofitno maksimizacijo načel trojnega P (*profit* – profit, *people* – ljudje, *planet* – planet) in si prizadevajo za družbeno kohezijo ali kooperativno bančništvo, za razliko od konkurenčnega bančništva. Posojajo denar za družbeno odgovorne iniciative po nižjih obrestnih merah, za kar morajo biti majhne in fleksibilne, da se lahko odločajo hitro. In navsezadnje, da lahko ohranjajo pristen stik s svojimi posojilojemalci, odklanjajo javno trgovanje na borzi, saj naj bi slednje pomenilo prevelik pritisk na maksimizacijo profita (Benedikter, 2010). Najbolj prepoznavne socialne banke v Evropi so GSL v Nemčiji, na Nizozemskem Triodos Bank, v Italiji Banca Etica, v Švici ABS banka, na Danskem Danish Merkur bank, v Sloveniji pa naj bi bila najbolj podobna socialni banki Delavska hranilnica (Štiblar, 2018).

2.4.2 Vloga bank v trajnostnem razvoju

Ugotovili smo, da se banka sooča z etičnimi tveganji in prek svojih aktivnosti povzroča vplive na družbo in okolje, iz katerih izhaja tudi njena družbena odgovornost. Z razvojem koncepta trajnostnosti se danes odgovornost bank prepoznava ravno skozi to njeno posredno vlogo, torej prek svojih načinov financiranja trajnostnega razvoja (Climet, 2018). Čeprav se zdi, da imajo banke manjši vpliv na okolje kot proizvodna podjetja, pa takšnim posojajo denar in je torej vpliv bank na okolje posreden, a ravno tako pomemben in daljnosežen (BSR, 2022). Banke imajo neposreden vpliv na okolje namreč le prek npr. uporabe in recikliranja elektronskih in drugih naprav, vključno s porabo papirja, najemom prostorov ipd. (Hoang, 2014). Finančne institucije torej nimajo velikega neposrednega vpliva na okolje, a velike posredne vplive. V tem smislu igrajo ključno vlogo pri prehodu na popolnoma trajnosten in vključujoč gospodarski in finančni sistem v skladu z Zelenim dogovorom. Prek svojih posojilnih, naložbenih in zavarovalnih dejavnosti imajo lahko znatne pozitivne in negativne učinke. Da finančni sistem igra pomembno vlogo pri trajnostnem razvoju, je namreč prepoznala tudi EU, ki je ugotavljala, kako pomembna je vloga ponudnikov finančnih storitev pri zelenem in pravičnem prehodu. Za doseg tega cilja mora evropski finančni sistem postati bolj trajnosten, za kar bosta potrebni zanesljiva finančna zakonodaja in jasna usmeritev prehoda za podjetja (Evropska komisija, 2022).

EU je v zvezi s tem sprejela Akcijski načrt o financiranju trajnostne rasti, kjer je načrtala strategijo za trajnostno financiranje, prek katere naj bi se kapitalski tokovi preusmerili k trajnostnim naložbam, in tudi dala spodbudo za vzpostavitev enotnega klasifikacijskega sistema, ki bi opredeljeval, katera dejavnost je trajnostna in katera ne. Namreč največji izziv, s katerim se finančne institucije in vlagatelji kot zainteresirani deležniki srečujejo, je vprašanje, kaj trajnostne naložbe pomenijo. Na trgu do sedaj namreč ni bilo poenotenja glede tega. Ravno zato se je v okviru t. i. evropske taksonomije vzpostavil poenoten klasifikacijski sistem določenih kriterijev, katere dejavnosti se smatrajo kot (okoljsko) trajnostne in katere ne. Da pa bo ta sistem lahko živel, je nujna predvsem vloga gospodarskega sektorja, da izdaja informacije glede svojih trajnostnih zadev in dejavnosti, ki so skladne z evropsko taksonomijo, ter seveda finančnih institucij, da sistem ustrezno integrirajo v svoje procese (Evropska komisija, 2019). Evropska taksonomija zelo natančno opredeljuje, kaj je trajnostna naložba. To je naložba, ki mora izpolnjevati tri pogoje:

- Znatno prispeva k enemu izmed okoljskih ciljev: blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje podnebnim spremembam, trajnostna raba ter varstvo vodnih in morskih virov, prehod na krožno gospodarstvo, preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja ter varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in ekosistemov.
- Ne škoduje preostalim okoljskim ciljem ali načelo »*Do No Significant Harm*« (v nadaljevanju DNSH).
- Upošteva minimalne standarde korporativnega upravljanja: Smernice OECD za mednarodna podjetja in Globalni dogovor Združenih narodov.

Nadalje je bila v zvezi s trajnostnim financiranjem sprejeta tudi Uredba o razkritjih, povezanih s trajnostnostjo v sektorju finančnih storitev ali na kratko uredba SFDR (Evropska komisija, 2019), v kateri je določila obveznost finančnih institucij, da so transparentne glede svojih finančnih produktov, ki se smatrajo kot trajnostni ali ne. Uredba loči med seboj tri finančne produkte:

- Produkti, ki obvladujejo tveganja in spadajo pod 6. člen SFDR. To so npr. skladi, ki obvladujejo tveganja glede trajnostnosti, a nimajo trajnostnih naložb in ne spodbujajo okoljskih, družbenih ali upravljaljskih aktivnosti.

- Finančni produkti po 8. členu SFDR so skladi, ki spodbujajo ESG-značilnosti oziroma finančne tokove usmerjajo tja, kjer so izdajatelji aktivni na ravni trajnostnega razvoja, ter spodbujajo okoljske in družbene aktivnosti. Takim skladom pravimo svetlo zeleni, saj lahko vsebujejo tudi naložbe, ki niso strogo trajnostne.
- Najbolj zeleni finančni produkti ali skladi se uvrščajo v 9. člen SFDR. To so skladi, ki investirajo zgolj v trajnostne naložbe. Pogoji za uvrstitev v 9. člen so najstrožji, dosegajo jih podjetja, ki neposredno prispevajo k doseganju ciljev trajnostnega razvoja, obenem so to tudi naložbe, usklajene z evropsko taksonomijo.

V povezavi s trajnostnim financiranjem so sicer tudi drugi dokumenti, kot npr. uredba CRR, ki zahteva od bank upravljanje z ESG-tveganji (EBA, 2022), pa tudi direktiva o poročanju glede poročanja o trajnostnosti (Evropska komisija, 2022). Poročanje o trajnostnosti je za finančne institucije pomembno z dveh vidikov. Prvič, prek zavezancev za poročanje, ki so gospodarski subjekti, banka dobi potrebne informacije glede njihovih trajnostnih aktivnosti in na drugi strani je banka tudi sama gospodarska družba in torej tudi sama zavezana k poročanju o trajnostnosti. Banke lahko poročila o trajnostnosti uporabijo kot strateško orodje komuniciranja s svojimi deležniki in torej tudi upravljanja z njimi. Zaradi pomena ugleda in zaupanja, ki ga imajo banke do družbe, je poročanje eden izmed načinov predstavitve svoje odgovornosti do njih. Pomembnost poročanja o družbeni odgovornosti v finančnih institucijah je jasna že zelo dolgo, med drugim je takšno poročanje v Indiji obvezno od leta 2012, a se je v resnici poročanje izvajalo slabo (Hoang, 2014). Poročanje za večje družbe v javnem interesu je v EU obvezno od leta 2017, a ker je bilo to ravno tako površno sprejeto, vemo, da je danes z direktivo CSRD poročanje razširjeno in bolj zahtevno (Evropska komisija, 2021). Prek poročanja o trajnostnosti bi uporabniki informacij o trajnostnosti lahko ocenili vplive kreditnih institucij na družbo in okolje ter tveganja, ki izhajajo iz zadev v zvezi s trajnostnostjo, s katerimi bi se lahko take kreditne institucije in zavarovalnice soočale (Evropska komisija, 2022).

Če povzamemo, so aktivnosti na finančnem trgu usmerjene v (Evropska komisija 2018):

- zagotavljanje stabilnosti finančnega sistema,
- določitev skupnega jezika za trajnostno financiranje, tj. poenotena klasifikacijskega sistema EU ali taksonomije,
- trajnostne naložbe oz. integracijo trajnostnega razvoja v investicijski proces,
- svetovanje strankam na podlagi njihovih preferenc glede trajnosti,
- vključitev trajnosti v bonitetne zahteve,
- izboljšanje preglednosti pri poročanju podjetij,
- pripravo zelenih obveznic, podnebna in okoljska tveganja se bodo vključila v finančni sistem, ipd.

2.4.3 Analiza sektorskih standardov in pobud za finančni sektor

Ker smo EU-regulativo na področju trajnostnega financiranja in pričakovanj v zvezi s trajnostnim razvojem do podjetij, tudi bank, pogledali že v prejšnjih poglavjih, smo v tem delu na kratko predstavili sektorske standarde za bančni sektor s strani organizacije SASB in načela UNPRB za odgovorno bančništvo s strani Združenih narodov.

Standardi SASB so namenjeni predvsem identifikaciji bistvenih vsebin s finančnega vidika trajnostnega razvoja. Sektorska standarda, ki veljata za bančni sektor, sta standard za komercialne banke in standard za banke, ki ponujajo finančne storitve za stranke. Standarda ugotavljata, da so se banke še posebej po finančni krizi znašle pod vplivom novih in strožjih regulativ, kar lahko vpliva na njihovo delovanje in poslovanje. Bančni sektor predstavlja pomemben element v delovanju globalne ali lokalne ekonomije, saj omogoča transfer finančnih sredstev v projekte in investicije, ki gradijo našo družbo, lahko so to infrastruktura, gradbeništvo itd. Takšne banke so odvisne od količine depozitov, kakovostnih sklenjenih kreditov, makroekonomskega okolja in obrestnih mer. Nadalje pa so banke, ki so bolj usmerjene v potrošniške finance, podvržene vplivom, kot so stopnja potrošništva, stopnje brezposelnosti, bruto domačega proizvoda na prebivalca, prihodki gospodinjstev in rast prebivalstva. Poleg regulative je v sektorju vedno več zahtev glede varovanja pravic potrošnikov in zahtev po večji transparentnosti. Organizacije oz. banke, ki znajo bolje upravljati s svojim socialnim kapitalom, so bolj pozicionirane in lahko tudi boljše maksimirajo svoj finančni kapital (SASB, 2022).

V Tabeli 2 so predstavljene bistvene vsebine in metrike, ki jih izpostavljata standarda (SASB, 2022).

Področje, ki je identificirano kot pomembno	Primer kazalnika uspešnosti na posameznem področju
Varnost in zasebnost potrošnikov	Št. uporabniških računov, katerih informacije se uporabljajo za sekundarne namene, in vsota finančnih izgub zaradi pravnih sporov, povezano z zasebnostjo podatkov
Varnost podatkov	Št. kibernetičnih napadov, št. ogroženih računov, prevare, povezane s kreditnimi karticami, in druge prevare; opis tveganj, povezanih z varnostjo podatkov
Prakse prodaje in trženja	Odstotek zaposlenih, ki so nagrajeni na podlagi prodanih produktov; vsota finančnih izgub zaradi pravnih sporov, povezanih s prodajo storitev ali produktov, in drugi kazalniki
Finančna vključenost	Število in vrednost kreditov, ki podpirajo majhna podjetja in razvoj v skupnosti
ESG-kriteriji pri odobravanju kreditov	Opis vključenosti ESG-kriterijev v procese kreditiranja
Financirane emisije	Izpostavljenost bank do ogljično intenzivnih strank in poročanje o emisijah strank, razdeljeno na Obseg 1, Obseg 2 in Obseg 3
Poslovna etika	Opis mehanizma zaščite prijaviteljev in vsota izgube zaradi primerov neetičnih praks zaposlenih ali banke na področju prevar, nekonkurenčnega ravnanja, korupcije ipd.
Upravljanje s tveganji	Opis sistema upravljanj tveganj in vkomponiranost stresnih testov v načrtovanje

	kapitalske ustreznosti, poslovno strategijo in druge poslovne aktivnosti
--	--

Tabela 2: Pomembne vsebine za banke po standardih SASB

UNPRB so načela, ki zagotavljajo edinstven okvir za vgradnjo trajnosti v bančne strategije in preoblikovanje strateških ambicij v dejanja s konkretnimi koraki za operacionalizacijo. Banke članice imajo koristi od podpore po korakih, ki jih vodijo po jasni poti implementacije. Načela preoblikujejo bančni sektor in spodbujajo resnične sistemske spremembe (UNPRB, 2023).

Načela za odgovorno bančništvo ponujajo bankam navodila in orodja za to, da analizirajo vplive svojega portfelja na trajnostni razvoj. Vplive v nadaljevanju povežejo tudi s cilji SDG glede na različne lokacije delovanja, če banka deluje npr. mednarodno. Banke, ki sledijo načelom UNPRB, sledijo trem korakom (UNPRB, 2022):

1. analiza vplivov bančnega portfelja na okolje in ljudi,
2. postavitvev in implementacija vsaj dveh ciljev,
3. merjenje, spremljanje in poročanje o napredku.

3. Vplivi organizacije in bistvene vsebine

V zadnjih letih smo priča eksponentnemu razvoju metodologij in načinov, kako podjetja oz. organizacije prepoznajo in naslovijo vsebine, ki so povezane s trajnostnim razvojem. Ker je trajnostni razvoj kot tudi družbena odgovornost kompleksen in vseobsegajoč koncept, v katerem se različne vsebine med seboj prepletajo, je nujno, da v tej kompleksnosti organizacije najdejo svoje bistvene vplive, priložnosti in nevarnosti. V tem poglavju smo obravnavali načine, kako podjetja oz. organizacije prepoznajo svoje vplive in v teh vplivih prepoznajo tiste, ki so najbolj bistveni, da se jih naslovi. V zadnjem delu tega poglavja je obravnavan tudi dvojni vidik pomembnosti, kot vidik, ki je najnovejše pričakovanje evropskih direktiv na področju trajnostnega razvoja do gospodarskih subjektov.

3.1 Prepoznavna vplivov organizacije

Ugotovili smo, da je z vidika družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja organizacija odgovorna za vplive svojih odločitev in dejavnosti, nad katerimi ima formalni in/ali *de facto*² nadzor. Vplivi so lahko zelo široki in obsegajo vplive organizacije, a tudi vplive drugih udeleženih ali deležnikov v obsegu, v katerem je ta organizacija sposobna vplivati na ravnanje drugih organizacij/deležnikov. To se imenuje vplivno območje,³ ki je lahko znotraj ali zunaj vrednostne verige organizacije (ISO, 26000). Organizacija mora prepoznati in sprejeti odgovornost za celovit vpliv svojih odločitev in dejavnosti na družbo in okolje. Se pa stopnja pristojnosti razlikuje in je odvisna od moči oz. končne oblasti (Stres, 2020).

Pristojnost sicer pomeni tudi sprejemanje odgovornosti za napačno ravnanje, ustrezno ukrepanje za odpravo napačnega ravnanja in sprejemanje ukrepov za preprečitev njegove ponovitve (ISO 26000, 2010). V zvezi z vplivi pa je treba ločiti tudi med tem, ali organizacija neposredno povzroča »*causing*« nek vpliv, k njemu prispeva prek poslovnih

---

² De facto je vpliv, ki nima pravne ali formalne podlage.

³ Vplivno območje je območje/obseg političnih, pogodbenih, gospodarskih in drugih odnosov, s katerimi je organizacija sposobna vplivati na odločitve in dejavnosti posameznikov in organizacij (ISO 26000, 2010: 26).

odnosov »*contributing*« ali pa so njeni produkti in storitve neposredno povezani »*directly linked to*« z nekim negativnim vplivom (GRI, 2022). Pri tem pa je treba imeti v mislih celotno vrednostno verigo organizacije, torej tako navzgor »*upstream*« kot navzdol »*downstream*« v vrednostni verigi (Evropska komisija, 2023). Ločimo dejanske/potencialne, pozitivne/negativne, kratkoročne/dolgoročne, namerne/nenamerne in popravljive/nepopravljive vplivi. Organizacija vpliva na ekonomijo, okolje in ljudi/družbo, vključno z vplivi na človekove pravice kot posledica aktivnosti organizacije (GRI, 2022).

Organizacija prepozna svoje vplive na podlagi skrbnega pregleda. Definicijo in navodilo za izvedbo skrbnega pregleda (sicer bolj z vidika človekovih pravic v gospodarstvu) najbolje predstavljata dva dokumenta: smernice OZN za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu in Smernice OECD za večnacionalne družbe: priporočila za odgovorno poslovno ravnanje v globalnem okviru. Skrbni pregled je proaktiven proces prepoznavanja/identifikacije dejanskih in morebitnih negativnih vplivov na človekove pravice ali okolje in družbo in obenem prilagoditev ravnanja skladno s temi ugotovitvami. To pomeni prilagoditev procesa upravljanja in aktivnosti, ki spremljajo te vplive, jih preprečujejo oz. ko nastanejo, ustrezno obravnavajo. Obenem je pomembno, da je ta mehanizem stalen, saj se tveganja v zvezi s človekovimi pravicami ali okoljskimi in družbenimi vsebinami s časom lahko spreminjajo. Skrbni pregled spoštovanja človekovih pravic je lahko del širših mehanizmov za obvladovanje tveganja v gospodarskem subjektu, vendar ne sme obsegati zgolj prepoznavanja in obvladovanja materialnih tveganj za podjetje, temveč upoštevati tudi tveganje za nosilce pravic (UN 2011). Način, kako je organizacija povezana z negativnimi vplivi (tj. ali povzroča ali prispeva k vplivom ali so vplivi neposredno povezani z njenimi poslovnimi odnosi), določa, kako naj se organizacija spopade z vplivi (GRI, 2022).

V zvezi s prepoznavanjem svojih vplivov in na splošno v zvezi z upravljanjem trajnostnega razvoja ali družbene odgovornosti je eno izmed najpomembnejših načel spoštovanje in prepoznavanje interesov deležnikov (ISO 26000, 2010). Prepoznavanje in vključujoče sodelovanje z deležniki sta osrednjega pomena pri obravnavanju družbene odgovornosti v organizaciji (ISO 26000, 2010) in tudi pri prepoznavanju vsebin, pomembnih z vidika vpliva organizacije na trajnostni razvoj (GRI, 2016). Deležniki ali

zainteresirane strani so sicer posamezniki ali skupine, ki imajo interese, na katere vplivajo ali bi lahko vplivale dejavnosti organizacije (GRI, 2022). Poznamo več vrst deležnikov, lahko so notranji deležniki ali zunanji, lahko pripadajo organiziranim skupinam, ki zastopajo njihove interese, lahko pa tudi niso organizirani in zato lahko spregledani ali ignorirani (ISO 26000, 2010). To se lahko nanaša na ranljive skupine, prihodnje generacije, delavce v nabavni verigi organizacij ali druge posameznike in skupine, ki ne živijo pod neposrednim vplivom organizacije in se niti ne zavedajo, da so njeni deležniki, a bi lahko njene aktivnosti kljub vsemu vplivale prav na to vrsto deležnikov. V takšnih primerih se organizacija lahko posvetuje s kredibilnim predstavnikom te vrste deležnikov, predstavniško organizacijo (npr. neprofitna organizacija, sindikati ...) in tudi s strokovnjaki in eksperti na določenem področju (akademske institucije, raziskovalni inštituti in neprofitne organizacije) (GRI, 2022). Vključujoče sodelovanje z deležniki poteka v različnih oblikah, na formalnih ali neformalnih srečanjih, to so npr. posamezna srečanja, posvetovanja, delavnice, javne obravnave, okrogle mize, svetovalni odbori, postopki rednega in strukturiranega obveščanja ter posvetovanje, kolektivno dogovarjanje in spletni forumi (ISO 26000, 2010). Organizacija lahko sicer že pozna posamezna pričakovanja določenih deležnikov, prav tako jih lahko najde v zakonih, predpisih in sektorskih standardih ipd.

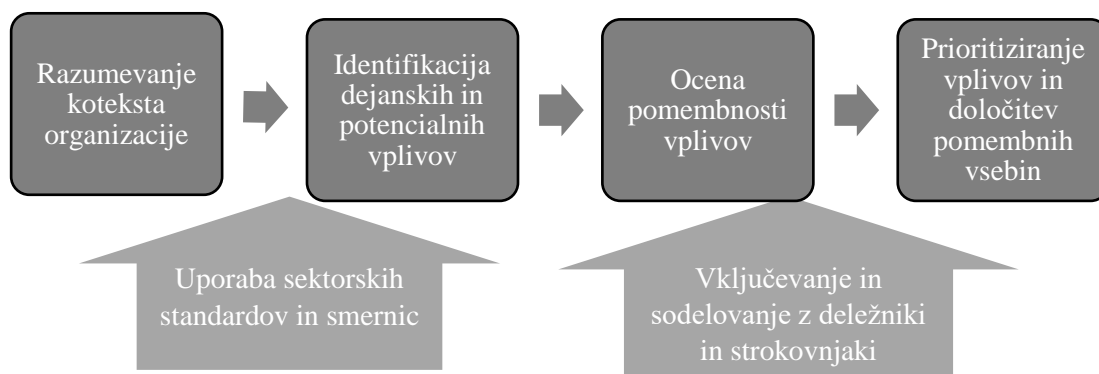
V povezavi s poznavanjem vpliva organizacije je pomemben tudi trajnostni kontekst. Ker družbeno odgovorno delovanje prispeva k trajnostnemu razvoju, ki je širše družbeno sprejet kontekst, je pomembno, da organizacija pozna širše nacionalne in globalne okvire, povezane s trajnostnim razvojem, ter svoje neposredne in posredne vplive, povezane s tem. V tem smislu je tako npr. pomembno, da se podjetja navezujejo na informacije iz znanstvenih virov ali mednarodne dogovore in okvire, kot je Pariški podnebni sporazum, ali povezujejo svoje kazalnike s kazalniki, ki veljajo za neko okolje, npr. minimalna plača v državi ali meje, do kje so na razpolago neki lokalni skupnosti naravni viri oz. t. i. »*environmental thresholds*« (GRI, 2022).

3.2 Bistvenost in postopek identifikacije bistvenih (materialnih) vsebin

Podjetja in organizacije naj bi družbeno odgovornost naslavljale celovito in z upoštevanjem soodvisnosti različnih vsebin, povezanih z odgovornim poslovanjem – npr. odgovornost do zaposlenih, etično in pošteno poslovanje, odgovornost do okolja, kupcev in uporabnikov, spoštovanje človekovih pravic ipd. (ISO 26000, 2010). Ker je teh vsebin veliko in ker so si podjetja in organizacije med seboj različne glede na velikost, vrsto dejavnosti, panogo delovanja in svoje vplivno območje, vse vsebine, povezane z družbeno odgovornostjo in trajnostnostjo, ne morejo biti enako relevantne za vse. Pomembno je torej, da organizacija celovito, upoštevajoč vsa načela družbene odgovornosti, a kljub vsemu s potrebno analizo identificira materialne oz. bistvene vsebine, na katere ima najpomembnejši vpliv z vidika družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja (GRI, 2022). Poleg teh tem mora organizacija seveda prek načel spoštovanja zakonodaje in mednarodnih norm delovanja upoštevati tudi pravno zavezujoče in druge obveznosti, ki jih ima. In vsaj v EU in z direktivo CSRD so vsebine, ki so z vidika zelenega prehoda nujne, nujne tudi za naslavljanje oz. poročanje – takšna vsebina je npr. predstavitev načrtov, kako sta poslovni model in npr. trenutno predvidena strategija združljiva s preходом na trajnostno gospodarstvo in s cilji za omejitev globalnega segrevanja na 1,5 °C v skladu s Pariškim sporazumom in doseganjem podnebne nevtralnosti do leta 2050 (CSRD, 2022).

Postopek za določanje bistvenih vsebin bi lahko po standardih GRI (2022) strnili v štiri korake, kot prikazuje Slika 3.

Slika 3: Postopek identifikacije bistvenih vsebin

1. Razumevanje konteksta organizacije

Pri določanju vplivov in s tem povezanih bistvenih vsebin organizacija najprej postavi oz. prepozna kontekst organizacije in njen obseg. Torej organizacija premisli in analizira vsa dejstva, povezana z njeno dejavnostjo in obstojem (od vizije, strategije do aktivnosti, zaposlenih ipd.) (GRI, 2022), napravi seznam vseh svojih dejavnosti (produktov ali storitev), pri čemer identificira svoje lastne dejavnosti, kakor tudi dejavnosti organizacij znotraj svojega vplivnega območja, in identificira deležnike v celotni vrednostni verigi (ISO 26000, 2010). Pomembno je torej, da organizacija v tem koraku analizira tudi svojo vrednostno verigo in upošteva trajnostni kontekst (lokalni, nacionalni in globalni okvir), v katerega je vpeta organizacija, torej naredi analizo panoge z vidika trajnosti, spoštuje zakonodajne zahteve in tudi upošteva priporočila mednarodnih smernic in skupne družbene cilje (GRI, 2022).

2. Identifikacija vplivov organizacije

Ko organizacija dobro pozna svoje delovanje in vplivno območje, lahko identificira vplive na trajnostni razvoj, kar vključuje vplive na ekonomijo, okolje, ljudi, vključno z vplivom na človekove pravice. Vplive razvrsti glede na dejanske/potencialne, pozitivne/negativne, kratkoročne/dolgoročne, namerne/nenamerne in popravljive/nepopravljive. Dejanski vplivi so tisti, ki so se že zgodili, potencialni pa tisti, ki se še bodo zgodili. Če se zdi, da je pozitivne vplive preprosto prepoznati, je treba posebno skrbnost nameniti identifikaciji negativnih vplivov, ki se jih ugotovi na podlagi skrbnega pregleda »*due dilligance*« v celotni vrednostni verigi organizacije, kakor je bilo že opisano v prejšnjem poglavju (GRI, 2022). Organizacija lahko vplive prepozna na več načinov, prek notranjih mehanizmov in kontrol (npr. revizij ali poročil varstva in zdravja pri delu) do analize panog, skrbnih pregledov, analize relevantne literature ipd. Nadalje je pomembno, da v prepoznavo vplivov vključi zunanje strokovnjake iz npr. civilnih in neprofitnih organizacij ter izobraževalnih institucij in deležnike. Vključi se deležnike, ki so s strani organizacije najbolj vplivani, ali pa primerne strokovnjake oz. institucije, ki poznajo in lahko zagovarjajo interese posameznih deležnikov oz. poznajo posledice določenih vplivov (GRI, 2022). Pomembno je namreč, da se vključi vse relevantne

deležnike tudi v situacijah, ko dejanski deležnik ne more ali ne želi sodelovati ali ne obstaja (primer korupcije, onesnaževanje okolja ...). V teh primerih se povabi k sodelovanju organizacije, ki bi lahko zastopale njihove interese, npr. nevladne organizacije, sindikate, civilne iniciative ipd.

3. Ocena pomembnih vplivov

Oceno se ravno tako naredi s pomočjo mnenja deležnikov in strokovnjakov. Pomembnost vpliva se določi na podlagi resnosti vpliva, ki je odvisen od resnosti »scale«, obsega »scope« in značaja nepopravljivosti ter verjetnosti in vpliva na človekove pravice. V primeru morebitnega negativnega vpliva na človekove pravice ima resnost vpliva prednost pred njegovo verjetnostjo (GRI, 2022). Postopek ocene pomembnosti vplivov je opisan v Tabeli 3 (Arab bank, 2022).

Kvantificiranje negativnega vpliva		Prispevek k skupni oceni
Resnost in obseg vpliva »scale, scope, severity«	Ocena od 1 do 10	60 %, če je ocena 10, in 0 %, če je ocena 1
Verjetnost	Zagotovo, skoraj zagotovo, zelo verjetno, verjetno, ni verjetno	20 %, če je ocena zagotovo, in 0 %, če je ocena ni verjetno
Vpliv na človekove pravice	Da/Ne	20 %, če je odgovor da, in 0 %, če je odgovor ne
Kvantificiranje pozitivnega vpliva		
Resnost in obseg vpliva »scale, scope«	Ocena od 1 do 10	70 %, če je ocena 10, in 0 %, če je ocena 1
Verjetnost	Zagotovo, skoraj zagotovo, zelo verjetno, verjetno, ni verjetno	30 %, če je ocena zagotovo, in 0 %, če je ocena ni verjetno

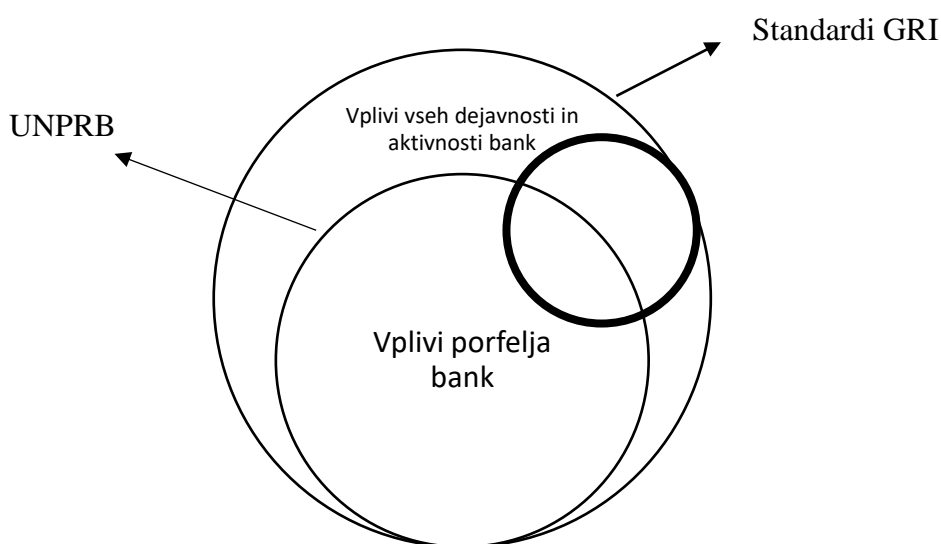
Tabela 3: Kvantificiranje vplivov

4. Razvrščanje vplivov po pomembnosti

V zadnjem koraku se pomembne vplive še prioritizira in pripravi seznam bistvenih vsebin, povezanih s temi vplivi. Da se vplive lahko prioritizira, se določi nek prag, kaj je pri vsebini bistveno. Prav tako je zopet pomembno, da organizacija jasno loči med pozitivnimi in negativnimi vplivi. Ko ima organizacija pomembne oz. materialne vsebine identificirane, jih »testira«, torej na eni strani primerja s sektorskimi standardi in na drugi strani testira prek vključevanja deležnikov in strokovnjakov. V zaključku bistvene vsebine potrdi tudi najvišji organ upravljanja v organizaciji (GRI, 2022).

Opisan postopek za identifikacijo bistvenih vplivov je v pomoč organizacijam pri identifikaciji vplivov, ki jih imajo na gospodarstvo, družbo in okolje. Identificirane vplive so podjetja do sedaj predstavljala v svojih letnih poročilih – konkretno v matrikah bistvenosti, kjer so organizacije predstavile pomembnost z vidika podjetja in pomembnost z vidika deležnikov (GRI, 2016).

Različni standardi naslavljajo različne vsebine, tako npr. načela za odgovorno bančništvo pomagajo bankam razumeti vplive portfelja in standardi GRI vse vplive neke organizacije, lahko je to tudi banka. Oba standarda oz. smernice pa so si podobne v tem, da iščejo tisto, kar je bistveno, na Sliki 4 je to označeno z odebeljenim črnim krogom (UPRB, 2022).

Slika 4: Vplivi banke in vplivi portfelja

Danes skladno z direktivo CSRD, ki uveljavlja poročanje podjetij o trajnostnosti, prihaja v ospredje t. i. *dvojni vidik pomembnosti*. Z omenjenim konceptom želi EU združiti vsebine, ki so pomembne za podjetje, z vsebinami, ki so pomembne za družbo in okolje. Z dvojno pomembnostjo pravzaprav združujemo dve vrsti poročanja: eno je poročanje, kot ga predlagajo standardi GRI, namenjeni nefinančnemu poročanju, in drugo je finančno poročanje, kot ga ponujajo Mednarodni standardi računovodskega poročanja (v nadaljevanju standardi IFRS).

V zvezi z dvojno pomembnostjo gre za dve vrsti pomembnosti:

- Pomembnost glede vplivov »*impact materiality*«, ki se nanaša na pozitivne/negativne vplive podjetja (Evropska komisija 2023) in njihovo obvladovanje ustvarjanja vrednosti za družbo in okolje. Identifikacija teh vplivov zahteva pristop od znotraj navzven oz. »*inside-out approach*« (Raith, 2022).
- Finančna pomembnost »*financial materiality*« ali pomembnost za podjetje pa se nanaša na priložnosti in nevarnosti, povezane s trajnostnim razvojem, in imajo za posledico neko finančno spremembo oz. bistven vpliv na finančni tok, razvoj, poslovanje, pozicijo, ugled podjetja itd. Vplivi so lahko kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni (Evropska komisija, 2023), njihovo obvladovanje pa ustvarja vrednost za podjetje.

Prva pomembnost naj bi bila predvsem zanimiva za deležnike, druga pa za delničarje. Deležniki so lahko vplivani s strani organizacije ali pa jih zanimajo informacije, povezane z delovanjem podjetja, zato so v tem primeru zainteresirani strani. Na drugi strani pa je opazen tudi vedno večji interes delničarjev in investitorjev glede informacij, povezanih s trajnostjo. Materialnost se je tudi sicer do sedaj v finančnem jeziku uporabljala za tiste informacije, ki jih podjetja morajo posredovati investitorjem in ki pomembno vplivajo na odločitve uporabnikov. Danes vemo, da so te informacije lahko povezane tudi z vprašanji družbene odgovornosti in trajnosti – predvsem informacije, ki imajo kot posledico neko finančno vrednost, torej t. i. tveganja in priložnosti (Delgado-Ceballos et al., 2023).

Kljub vsemu se dvojni vidik pomembnosti, ki jo vpeljuje direktiva CSRD, ponekod srečuje tudi s kritiko, namreč da finančna pomembnost ni pravi izraz in da bi se bistvenost

vplivov podjetja na trajnostni razvoj morala obravnavati prioritarno pred finančno pomembnostjo oz. implikacijo izzivov v zvezi s trajnostnim razvojem na vrednost podjetja. Nadalje je treba razumeti, da je pomembnost precej bolj socialno-ekonomsko in politično kot pa tehnično orodje (Lai, Melloni in Stacchezzini, 2017) in ki s korporativnim komuniciranjem oblikuje širše družbeno razumevanje trajnostnega razvoja (Adams et al., 2021). Koncept pomembnosti vsebuje določeno stopnjo fleksibilnosti in se obravnava kot mnenje vodstva in ne kot mehanski proces (Edgley, 2014), kjer so mnenja deležnikov in strokovnjakov slabo zastopana. Pomisleke glede subjektivnosti analize pomembnosti podžigajo tudi ugotovitve, da podjetja razkrijejo le majhno količino informacij v zvezi z njihovo analizo pomembnosti in da je razkritje pristopov za identifikacijo deležnikov in pomembnih tem omejeno. Nadalje se določanje bistvenih vsebin prav tako lahko sooča z določenimi izzivi in pomanjkljivostmi, ki jih je treba razumeti in tudi predvideti pri ocenjevanju poročanja o trajnostnosti ali na splošno pri analizi podjetij z vidika trajnostnega razvoja. Pogosto se dogaja, da imajo podjetja premalo znanja za kakovostno izvedbo skrbnega pregleda – analize bistvenosti, vključno z že omenjenim površnim vključevanjem deležnikov v proces. Podjetja se pogosto fokusirajo na dobre rezultate, aktivnosti in tudi vplive ter ignorirajo slabe rezultate ali pa informacije prirejajo glede na njihove želje oz. subjektivne interese. Poročila pogosto uporabljajo tudi za legitimacijo svojega delovanja in s tem pravzaprav zavajajo deležnike (Adams et. Al, 2021). Naj omenimo, da direktiva CSRD predvideva takšne izzive in tudi ponuja rešitve v obliki enotnih standardov poročanja za vse obvezne revizije in druge zahteve (Evropska komisija, 2023).

4. Družbena odgovornost slovenskih bank in njihova vloga v trajnostnem razvoju

Načelo transparentnosti ali preglednost je pomembno načelo družbeno odgovornega delovanja. Organizacija naj jasno, točno in v celoti ter razumni in zadostni meri razkrije politiko, odločitve in dejavnosti, za katere je odgovorna, vključno z njihovimi poznanimi in možnimi vplivi na družbo in okolje. Te informacije naj bodo dostopne in razumljive (ISO 26000, 2010, 40). Pomembno je, da organizacija prepozna in jasno predstavi tako pozitivne kot negativne vplive in je torej uravnotežena glede prepoznavanja svojih vplivov (GRI, 2016), jasno predstavi dejstva in interpretacijo teh dejstev.

V tem poglavju smo analizirali delovanje slovenskih bank na področju trajnostnega razvoja, pri čemer smo analizirali predvsem letna poročila kot odraz spoštovanja načela transparentnosti oz. preglednosti. V prvem delu smo analizirali matrike bistvenosti (če obstajajo) trajnostnega razvoja v letnih poročilih bank, nato smo preverili, kaj o trajnostnem razvoju pravijo sektorski standardi in smernice za banke, v nadaljevanju smo analizirali pričakovanja in potrebe deležnikov ter v zadnjem delu primerjali poročanje bank s pričakovanji, ki jih imajo deležniki do bank.

4.1 Analiza poročanja o bistvenosti slovenskih bank in hranilnic

Analiza vsebin trajnostnega razvoja, ki jih slovenske banke smatrajo kot bistvene, je bila narejena na podlagi javno dostopnih letnih poslovnih poročil bank in tudi trajnostnih poročil, če so bila le-ta objavljena samostojno. Analizirana so bila poročila za poročevalsko leto 2022, le pri SID banki in NLB se je upoštevalo tudi poročilo trajnostnosti za leto 2021, saj za leto 2022 poročilo (še) ni bilo izdano. V analizo je bilo zajetih 12 bank oz. hranilnic, ki imajo po Zakonu o bančništvu dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih, vzajemno priznanih in dodatnih finančnih storitev (BS, 2023) (Tabela 4). Izvzeta je le Hranilnica LON, saj nima javno dostopnega poročila. Nekatere banke in hranilnice imajo sedež v Sloveniji, določene, kot UniCredit banka, pa

so del večjih skupin, ki imajo sedeže v tujini. Večina bank je usmerjena na slovenski trg, določene banke pa delujejo (prek svojih poslovalnic) tudi mednarodno, npr. Nova Ljubljanska banka d.d.

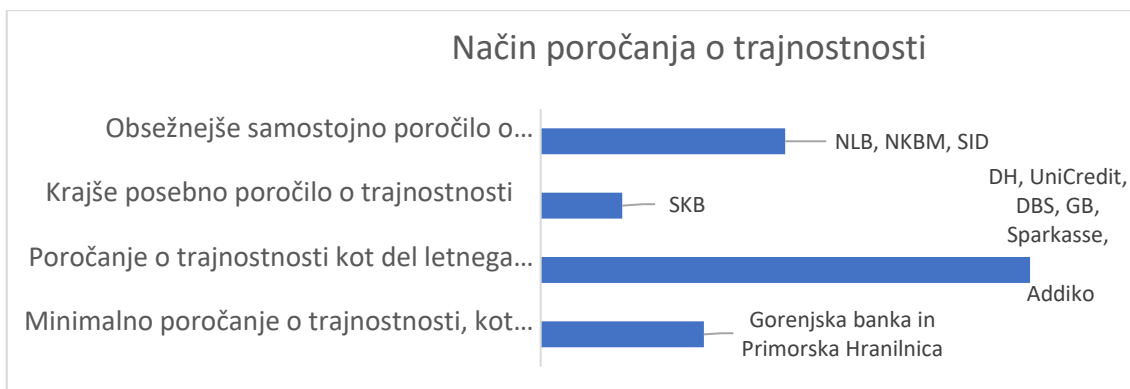
Naziv banke ali hranilnice		Št. zaposlenih
1.	ADDIKO BANK d.d.	314
2.	BANKA INTESA SANPAOLO d.d.	681
3.	BANKA SPARKASSE d.d.	277
4.	DEŽELNA BANKA SLOVENIJE d.d.	349
5.	GORENJSKA BANKA d.d., KRANJ	414
6.	NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.	1767
7.	NOVA LJUBLJANSKA BANKA d.d., LJUBLJANA	8228
8.	SID – SLOVENSKA IZVOZNA IN RAZVOJNA BANKA, d.d., LJUBLJANA	221
9.	SKB BANKA d.d. LJUBLJANA	925
10.	UNICREDIT BANKA SLOVENIJA d.d.	550
11.	Delavska hranilnica d.d. Ljubljana	346
12.	Primorska hranilnica Vipava d.d.	56

Tabela 4: Seznam analiziranih bank in obseg delovanja glede na število zaposlenih

Ker je bila analiza bistvenih vsebin, ki jih slovenske banke naslavlja z vidika trajnostnega razvoja, opravljena na podlagi letnih poročil, v katerih naj bi te bistvene vsebine bile prikazane, smo najprej analizirali, katere banke ali hranilnice o trajnostnem razvoju sploh poročajo in na kakšen način.

Analiza ugotavlja, da so prav vse banke in hranilnice v letu 2023 za poročevalsko leto 2022 v svojih letnih poslovnih poročilih ali ločenih trajnostnih oz. ESG-poročilih objavile informacije glede trajnostnega razvoja ali ESG-vsebin. Čeprav so torej vse analizirane finančne institucije poročale o tem, pa se obseg in kakovost poročil močno razlikujeta od ene institucije do druge. Način poročanja je razviden na Sliki 5.

Slika 5: Način poročanja o trajnostnosti

Analiza ugotavlja, da vse banke razen dveh, ki v svojem letnem poročilu razkrivata precej skope informacije glede uspešnosti na področju trajnostnega razvoja in upravljanja z njim, bolj ali manj natančno in obsežno poročajo o analiziranih vsebinah. Pri tem še posebej izstopajo banke, ki izdajajo samostojno poročilo o trajnostnosti, kot so NLB, NKBM in SID, a tudi banke, ki vključujejo trajnostne vsebine v poslovno poročilo, lahko izkazujejo posebno natančnost v poročanju, npr. UniCredit in tudi Deželna banka Slovenije. Obe izkazujeta določeno raven razumevanja procesa pisanja trajnostnega poročila, čeprav pravzaprav pri poročanju ne navajata posebnih standardov ali smernic poročanja. Nadalje opažamo jasno povezavo med obsegom in kakovostjo poročil ter vprašanjem, ali je banka NFRD zavezanec ali ne. Zavezanci NFRD so banke NLB, NKBM, SKB, Unicredit in DBS. Te banke tudi izkazujejo najobsežnejše poročanje, z izjemo SID banke, ki ni zavezanec, temveč poroča na prostovoljni ravni. Določene banke, kot sta Addiko banka in Intensa San Paolo, so del večjih skupin, ki pa so sicer tudi zavezane k poročanju NFRD in poročajo o teh vsebinah v konsolidiranem poročilu na ravni skupine. Ugotavljamo, da banke bolj poročajo o trajnostnem razvoju, če to zahteva od njih tudi zakonodaja ali matična družba. Ker bo kmalu stopila v veljavo direktiva CSRD glede poročanja podjetij, vključno bank, glede trajnostnosti, po kateri bo moralo poročati večje število podjetij (eden izmed kriterijev je število zaposlenih nad 250), se predvideva, da bosta kakovost in obseg poročanja tudi zaradi zahtev te direktive precej bolj obsežna in temeljita.

Nadalje opažamo jasno povezavo med obsegom in kakovostjo poročil v povezavi z uporabo smernic ali standardov na področju trajnostnega poročanja. Poročila bank NLB

in NKBM tako npr. sledijo standardom trajnostnega poročanja GRI. To sta tudi edini poročili, kot bomo videli v nadaljevanju, ki pri določanju vsebine sledita načelu bistvenosti in postopku, ki je določen za to. Čeprav le dve banki uporabljata standarde trajnostnega poročanja, pa se določne sklicujejo tudi na druge smernice ali okvire, tudi zakonodajo EU, ki se tako ali drugače navezuje na trajnostni razvoj. Uporaba smernic in standardov oz. upoštevanje zakonodaje EU je navedeno v Tabeli 5. Glede slednjega je sicer pomembno razumevanje, da vse banke in hranilnice (še) niso zavezane k upoštevanju le-teh, zato je njihovo neupoštevanje po vsej verjetnosti le posledica tega dejstva.

	Regulativa EU	GRI	SAS B	Cilji SDG	UNPR B	TCFD	CER	CDOD in DPP
NLB	X	X	X	X	X	X	X	X
NKBM	X	X				X	X	X
SID	X			X				
ISB	X						X	
GB				X				X
SKB	X							
DH				X				
DB	X							
ADDIKO								
SPARKASSE								
UNICREDIT								
PH								

Tabela 5: Banke in uporaba standardov in smernic

Opažamo, da je NLB tista banka, ki sledi največjemu številu zahtev, standardov, smernicam in okvirom na področju trajnostnega razvoja, ki so na razpolago na mednarodni ravni in tudi v Sloveniji. V Sloveniji, kar se tiče certifikatov, poznamo Partnerstvo za trajnostno gospodarstvo (v nadaljevanju CER) in njihov certifikat »Green star« ter certifikata Ekvilib Inštituta Družini prijazno podjetje in Družbeno odgovoren delodajalec.

Najpogosteje uporabljene usmeritve so tiste, ki izhajajo iz regulative EU, pri čemer je treba opozoriti, da je teh usmeritev več in da ne nujno vse naštete banke sledijo prav vsem. Od regulacije EU se sicer najpogosteje omenja uredba SFDR, sicer pa tudi evropska taksonomija in smernice NFRD za nefinančno poročanje. Od prostovoljnih usmeritev se najpogosteje uporabljajo cilji SDG, sicer pa imajo štiri podjetja pridobljene certifikate Ekvilib Inštituta, tri pa so vključena v CER Partnerstvo za trajnostno gospodarstvo.

V analizi letnih poročil slovenskih bank na področju trajnostnega razvoja smo posebno pozornost namenili določitvi bistvenih vsebin, ki jih banke prepoznavajo kot pomembne, da jih naslovijo in o njih poročajo. Od 14 bank in hranilnic sta le dve poročali o postopku določitve bistvenih vsebin, to sta NLB in NKBM. Razlog je po vsej verjetnosti v tem, da sta tudi edini, ki za poročanje uporabljata standarde za poročanje o vplivih na trajnostnost, in sicer standarde GRI. Iz poročil drugih bank ni razvidno, na kakšen način so identificirali bistvene vsebine, o katerih so v posameznih poglavjih poročali, in v identifikacijo vsebin niso bili vključeni deležniki. Ugotavljamo, da NLB in NKBM v svojih poročilih izkazujeta naslednje vsebine:

- prikaz bistvenih vsebin prek matrike pomembnosti,
- opisan postopek za določitev bistvenih vplivov banke in
- omenjeno vključevanje deležnikov pri identifikaciji vsebin.

Postopek določitve bistvenih vsebin pri obeh bankah temelji na standardih GRI, pri čemer je NLB v poročanju postopka veliko bolj natančna. Postopek ocene pomembnosti NLB tako temelji na treh korakih, in sicer: 1. pregled deležnikov, kjer se tudi identificira pomembna vprašanja ESG za banko, 2. opredelitev ESG-področij bistvenosti, kjer je banka upoštevala tudi panožne/sektorske ESG-standarde SASB, vidik standardov GRI trajnostnega poročanja, zahteve Direktive glede razkritja nefinančnih informacij (NFRD) ter lastno znanje, poročila konkurentov in razumevanje regionalnih, okoljskih in socialnih dejavnikov. Kot zadnji korak je bila ocena področij in rezultati (NLB, 2022).

Nadalje smo raziskali, na kakšen način sta banki vključili deležnike v analizo, pri čemer je bilo ugotovljeno, da NKBM prek analize obstoječih vrst dialoga, NLB pa prek dveh

vzporednih tirov, in sicer z notranjimi deležniki NLB Skupine, tj. predvsem z višjim vodstvom, ki je ocenjevalo področja bistvenosti v odnosu do njihovega vpliva na trajnostno poslovanje banke, pa tudi v odnosu do njihovega vpliva na gospodarstvo, družbo in okolje in s spletno anketo, ki je bila poslana prej določenim zunanjim deležnikom v vseh šestih državah, kjer je Skupina prisotna (NLB, 2022).

Namen analize letnih trajnostnih poročil je bila identifikacija vsebin, ki jih banke z vidika trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti smatrajo kot pomembne oz. bistvene. Ker sta le dve banki opravili postopek določanja bistvenih vplivov oz. vsebin ter o njih poročali, smo najprej analizirali le ti dve matriki bistvenosti, v nadaljevanju pa še vsebine vseh bank prek njihovih kazal oz. vsebin, ki jih poročajo v letnem poročilu v sklopu poročanja o trajnostnosti oz. družbeni odgovornosti. Ker smo analizirali le poglavja, povezana s trajnostnostjo, in ne matrike bistvenosti, ker jih večina bank nima, je verjetnost, da se je kakšna vsebina tudi izgubila znotraj drugih poglavij poslovnega poročila, saj banke pogosto tudi nimajo poenotenega razumevanja glede konceptov, npr. družbena odgovornost se lahko razume le v smislu socialno-družbenih vprašanj, ponekod tudi kot le sponzorstvo in donatorstvo; pogosto se etika in skladnost poslovanja ne smatrata kot del družbene odgovornosti oz. trajnostnega razvoja in zato ni poročano znotraj poglavij o trajnostnem razvoju, čeprav imajo banke po navadi te vsebine urejene in o njih tudi poročajo.

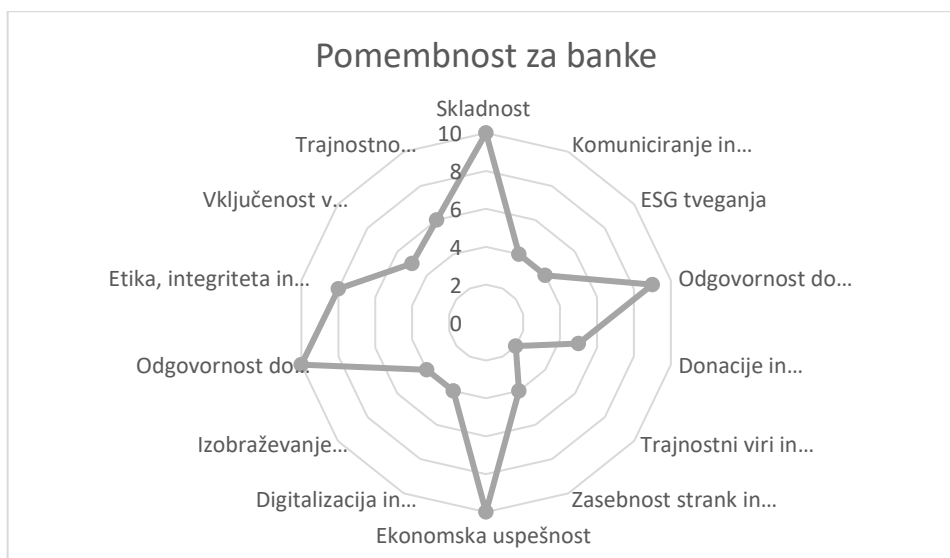
Analiza matrik bistvenosti bank NLB in NKBM kaže, da sta si banki precej poenoteni glede bistvenosti tematik, ki jih naslavljata z vidika trajnostnega razvoja oz. ki jih tudi njihuni deležniki prepoznavajo kot pomembne. Te vsebine so po pomembnosti zbrane v Tabeli 6.

1.	Digitalizacija in inovacije
2.	Upravljanje s tveganji (tudi tveganji ESG)
3.	Etika, integriteta in boj proti korupciji
4.	Odgovornost do zaposlenih, predvsem z vidika zaposlovanja in zadovoljstva zaposlenih
5.	Odgovornost do kupcev in uporabnikov
6.	Trajnostno financiranje (kreditiranje, investiranje in naložbe)

Tabela 6: Identificirane pomembne vsebine bank, ki poročajo bistvenost

Poleg naštetega lahko dodamo še nekaj vsebin, ki jih ti dve banki opredeljujeta kot pomembne, in sicer: zakonodaja in skladnost, zasebnost strank in varnost podatkov, spletna varnost, finančna odpornost in uspešnost, strategija ESG in upravljanje, trajnostno komuniciranje, kapitalska ustreznost, pridobivanje talentov, organizacijska kultura, ravnovesje poklicnega in zasebnega življenja, sponzorstva in donacije v lokalnem okolju ter odličnost v poslovanju s strankami.

Pri analizi vsebin vseh bank na podlagi njihovega kazala oz. poglavja trajnostnih poročil, kljub temu da banke niso opravile postopka določitve bistvenosti, opažamo podobno sliko. Edina izjema, ki jo imajo banke, ki določajo svojo bistvenost, in je večina ostalih bank nima, je ravno najpomembnejša vsebina glede na NLB in NKBM, in sicer digitalizacija in inovacije. Poleg NLB in NKBM o digitalizaciji poročata ali pa jo omenjata le še dve banki. Na Sliki 6 je prikazan seznam najpogosteje poročanih vsebin slovenskih bank na področju trajnostnega razvoja. Te vsebine so skladnost, odgovornost do zaposlenih, etika, integriteta in preprečevanje korupcije, odgovornost do kupcev in uporabnikov, ekonomska uspešnost, trajnostno financiranje ter donacije in sponzorstva.

Slika 6: Pomembnost za banke

Banke sicer poročajo o številnih vsebinah, ki se tudi tako ali drugače prepletajo med seboj. Poleg naštetih tudi o podnebnih spremembah, rabi energije, onesnaževanju in krožni ekonomiji, organizacijski kulturi, raznolikosti, spoštovanju človekovih pravic, finančnem poimenovanju, odgovornosti do dobaviteljev in še bi lahko naštevali. Če bi

želeli tematike tudi vsebinsko združiti, lahko ugotovimo, da banke o trajnostnem razvoju poročajo kot o vsebini, s katero upravljajo in jo strateško naslavljajo in ki je povezana s tveganji oz. vključevanjem tveganj ESG v proces upravljanja. Tudi ko govorimo o trajnostnem financiranju, govorimo o vključevanju vidikov ESG v kreditne in druge procese. Slednja ugotovitev pravzaprav lahko opredeli vlogo banke v trajnostnem razvoju, torej kot organizacijo, ki strateško upravlja s trajnostnim razvojem, ki je del obstoječih procesov v podjetju (npr. sistema upravljanja s tveganji in sistemi financiranja), a smiselno oz. kjer je bistveno, naslavlja vsebine na področju ESG, torej okolju, družbi in uporabljanju. Strategija in upravljanje pravzaprav nista vsebini, ki bi ju bi bilo treba identificirati kot pomembni, saj sta sami po sebi umevni, vsebine, kjer je potrebna identifikacija vplivov, so na področju ESG. To je zagotovo nekaj, kar se bo v prihodnjih letih zaradi izpolnjevanja smernic in zahtev standardov trajnostnega poročanja še izpopolnilo.

4.2 Analiza pričakovanj in mnenj deležnikov

V analizi pričakovanj deležnikov smo uporabili primarne podatke oz. opravili lastno analizo pričakovanj in zahtev deležnikov bank. Njihova pričakovanja smo analizirali na podlagi polstrukturiranih intervjujev. Nato smo uporabili »metodo analize vsebine« *»Content Analysis Method«*, ko smo analizirali odgovore deležnikov, pridobljene s pomočjo intervjujev. Raziskali smo stališča, poglede, mnenja in pričakovanja deležnikov glede delovanja slovenskih bank z vidika družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja. Zaradi velikega obsega deležnikov in ker za posamezne vsebine (npr. okolje) ni mogoče najti deležnika, smo analizirali pričakovanja predstavniških organizacij različnih skupin deležnikov. Organizacija namreč lahko sodeluje z verodostojnimi predstavniki zainteresiranih strani ali pooblaščenimi organizacijami (npr. nevladne organizacije, sindikati). To je pomembno tudi v primerih, ko bi sodelovanje s posamezniki lahko spodbudilo določene pravice ali kolektivne interese (GRI, 2022).

Najprej smo identificirali glavne deležnike slovenskih bank in njihove predstavniške organizacije. Potem smo izbrali predstavniške organizacije in z njimi opravili intervju glede njihovih pričakovanj in interesov do slovenskih bank. Vseh predstavnikov deležniških skupin nismo uspeli vključiti v proces, zato smo interes pomembnega

deležnika, kot je Banka Slovenija, kot predstavnik regulatornega organa, preverili prek analize njihove spletne strani, letnega poročila in drugih poročil, povezanih z delovanjem bank, s fokusom na trajnostnem razvoju.

Vrsta deležnikov	Predstavnik deležnika ali predstavniška organizacija v Sloveniji	Vključitev deležnika za potrebe te analize: da/ne
Zaposleni	Sindikata bančništva Slovenije (v nadaljevanju SBS)	DA
Stranke – fizične osebe	Zveza potrošnikov Slovenije (v nadaljevanju ZPS)	DA
Stranke – pravne osebe	Gospodarska zbornica Slovenije (v nadaljevanju GZS)	DA
Dobavitelji in poslovni partnerji		NE
Interesno združenje bank in hranilnic	Združenje bank Slovenije (v nadaljevanju ZBS)	DA
Regulatorni organi	Banka Slovenije	DA, prek letnih poročil in javno dostopnih podatkov
Vlagatelji in delničarji	Vsaka banka ima drugačne vlagatelje in delničarje	NE
Strokovne javnosti; nevladne organizacije in civilna družba	Etri skupina (interes na področju civilne družbe, socialnega podjetništva in skupnosti)	DA
Mediji in javnost	–	NE
Lokalna skupnost	Skupnost občin Slovenije	DA

Okolje	Umanotera – Slovenska fundacija za trajnostni razvoj	DA
Upravljanje	Transparency International	DA

Tabela 7: Seznam vključenih deležnikov

Posamezni deležniki oz. predstavniške organizacije so kot najbolj bistvene vsebine in pričakovanja do bank izrazili na podlagi tega, katero skupino deležnikov zastopajo. Katere vsebine so bile prepoznane kot pomembne s strani posameznih deležnikov, je razvidno v Tabeli 8.

Predstavnik deležnika ali predstavniška organizacija v Sloveniji	Prepoznane pomembne vsebine	Posebej izpostavljeno
Sindikati bančništva Slovenije	Etika in integriteta, skladnost, ekonomska uspešnost, digitalizacija in inovacije, odgovornost do zaposlenih, izobraževanje in napredovanje	»Zahteve do zaposlenih na banki so velike. Bančnik mora biti oseba z visoko mero integritete in etike, a obenem mora razpolagati z različnimi znanji na različnih področjih. Trajnostni razvoj je še eno dodatno področje.« in »Banke imajo v informacijski tehnologiji še veliko priložnosti, potrebnega bi bilo več medgeneracijskega sodelovanja za več inovacij in fleksibilnosti.«
Zveza potrošnikov Slovenije	Skladnost, digitalizacija in inovacije, odgovornost do kupcev in uporabnikov, zasebnost strank in varstvo podatkov, komuniciranje in marketing	»Bankam je zaupan denar potrošnikov, zato je pomembno, da banke uživajo visoko zaupanje in da je denar na varnem tudi z vidika informacijske varnosti.«, »Še naprej bomo spremljali in primerjali ponudbo bank z vidika tega, kaj je ugodno, in tudi z vidika zelenega

		<p>zavajanja.«, »Opozarjamo na ranljive skupine (npr. starejše) in otežen dostop do bančnih storitev.«, »ZPS je na podlagi Zakona o varstvu potrošnikov že vložila odškodninsko tožbo zaradi t.i. <i>floor</i> klavzule. Šlo je za to, da banka oškodovanim kreditojemalcem ni hotela prostovoljno povrniti preveč plačanih obresti.« in »ZPS je posredovala tudi v primeru sporne prakse bank, ko le te kreditojemalcem niso vrnila sorazmernih stroškov odobritve, v primeru ko so le ti predčasno poplačili kredit. Na to prakso je ZPS opozoril Banko Slovenije, ki je ukrepala v korist potrošnikov/kreditojemalcev.</p>
Gospodarska zbornica Slovenije	<p>Skladnost, digitalizacija in inovacije, izobraževanje in napredovanje, trajnostno financiranje (okoljski vplivi), odgovornost do kupcev in uporabnikov, zasebnost strank in varstvo podatkov, trajnostni viri in družbeno odgovorna nabavna veriga</p>	<p>»Interes GZS in gospodarstva ne samo v zvezi s trajnostnim razvojem, ampak tudi na splošno je zmanjšanje administrativnega bremena. Podjetja bi pričakovala npr. poenoten sistem s strani bank, npr. poenotene vprašalnike za podjetja v zvezi z ESG. GZS skrbi, ali bodo banke znale in imele potrebna znanja, da bodo podjetja ocenila z vidika ESG pošteno in transparentno ter da bodo veljali isti pogoji, kar bo omogočalo zdravo konkurenčnost.«, »Skrbi nas zeleno zavajanje, saj le-to lahko omaja zaupanje družbe do bank.«</p>
Združenje bank Slovenije	<p>Etika in integriteta, skladnost, tveganja ESG, ekonomska uspešnost,</p>	<p>»V ZBS so vzpostavljene različne delovne skupine in odbor za trajnostno financiranje, kjer aktivno potekajo</p>

	digitalizacija in inovacije, izobraževanje in napredovanje, trajnostno financiranje (okoljski vplivi), odgovornost do kupcev in uporabnikov, zasebnost strank in varstvo podatkov	različne aktivnosti z namenom zadostiti zahtevam, ki jim imata Evropska centralna banka in EU do bank. ZBS skrbi za kompleksnost vsebin, preobsežnost, tehnične zahteve vsebin in predpisov, nepreglednost, specifičnost tematike in zahtevnost implementacije, nerazpoložljivost podatkov in pomanjkljiva kvaliteta podatkov, razumevanje javnosti, strank ali investitorjev.«
Banka Slovenije	Etika in integriteta, skladnost, tveganja ESG, trajnostno investiranje, ekonomska uspešnost, digitalizacija in inovacije	»V letu 2022 je BS izvajala predvsem naslednje nadzorniške aktivnosti: upravljanje kreditnega tveganja (spremljava covid ranljivih panog; ustreznost upravljanja kreditnega tveganja; upravljanje informacijsko-komunikacijske tehnologije (upravljanje kibernetских tveganj in zunanjega izvajanja; strategije digitalizacije; okrepljeno notranje upravljanje in identifikacija in upravljanje podnebnih in okoljskih tveganj (BS 2023).«
Etri skupina	Etika in integriteta, trajnostno financiranje (okoljski vplivi), izobraževanje in napredovanje, odgovornost do kupcev in uporabnikov, vključenost v skupnost in razvoj	»Osnova bančnega poslovanja etika in grajenje skupnosti in trajnostni.«, »Kakšen mora bit bančni sektor? Da investira v gospodarstvo in ljudi na način, da se stranka obravnava individualno in da bančnik ve, kdo je podjetnik in kakšna je ta oseba. Bančnik je mentor, zna spremljat razmere na trgu, kreditne pogoje se lahko prilagodi, da ni banka prva, ki blokira račune, itd.« in

		»Banke bi morale poleg finančnih donosov spremljati tudi efekt posojila na okolje, socialo (npr. št. novo ustvarjenih delovnih mest itd.).«
Skupnost občin Slovenije	Vključenost v skupnost in razvoj	»Skupnost občin Slovenije že dalj časa opozarja na problematiko centralizacije države in zapiranja uradov, pisarn, bančnih in poštnih poslovalnic ter ukinjanja bankomatov v obmejnih, gorskih in drugih podeželskih območij, kar posledično zavira skladni regionalni razvoj Slovenije.«
Umanotera – Slovenska fundacija za trajnostni razvoj	Skladnost, trajnostno financiranje (okoljski vplivi), komuniciranje in marketing, trajnostni viri in družbeno odgovorna nabavna veriga	»Podatek o neposrednih emisijah ni tako pomemben, kot je podatek o emisijah strank, ki jih financira banka.«, »Tudi pri zelenih bančnih produktih lahko pride do zelenega zavajanja.« in »Zelena banka je še vedno komercialna banka in ne sledi konceptu odrasti. Denar spodbuja rast, potrošništvo in razvoj.«
Transparency International	Etika in integriteta, skladnost, digitalizacija in inovacije	»Pomembne vsebine, ki jih opažamo so povezane z razkritji struktur bank (potencialno poslovanje v davčnih oazah), <i>vrtljiva vrata</i> (zaposlovanje funkcionarjev po končanju njihovega mandata), zaščita prijaviteljev sumov nepravilnosti (tako preko notranjih kot zunanjih mehanizmov za prijave), organizacijska kultura kot zgled od zgoraj, stalno in sprotno usposabljanje zaposlenih na področju zakonodaje o preprečevanju korupcije in pranja denarja, detekcije in prijav sumov

		nepravilnosti ter zaščite prijaviteljev itd.« in »Digitalizacija je lahko v pomoč pri zagotavljanju transparentnega delovanja, skladnosti kot tudi npr. zaščite potencialnih prijaviteljev sumov nepravilnosti (anonimni prijavni kanali ipd.).«
--	--	--

Tabela 8: Prepoznane pomembne vsebine s strani deležnikov

Če vse prepoznane pomembne vsebine s strani deležnikov združimo, opazimo, da so najpogosteje prepoznane pomembne vsebine skladnost poslovanja, odgovornost do kupcev in uporabnikov, etika, integriteta in boj proti korupciji, digitalizacija in inovacije, pa tudi zasebnost strank in varstvo podatkov ter izobraževanje zaposlenih. Katere vsebine so deležniki najbolj pogosto prepoznali kot pomembne, je razvidno s Slike 7.

Slika 7: Vsebine, ki jih deležniki smatrajo za pomembne

Zakaj se posamezne vsebine pogosto pojavljajo kot pomembne in kaj deležniki pričakujejo od bank v zvezi z njimi, smo opredelili v nadaljevanju.

- Da je za deležnike pomembna skladnost bank z zakonodajnimi in drugimi regulatornimi zahtevami, ne preseneča, saj so pogosto tudi deležniki tisti, ki si tako ali drugače prek svojih obstoječih aktivnosti prizadevajo za zakonsko ureditev tega ali onega področja. Banka Slovenije je tako npr. že sama regulatorni organ, ki pričakuje, da so banke skladne z njihovimi pričakovanji, predstavniške organizacije, kot so Umanotera, Združenje potrošnikov Slovenije in Sindikat bančništva Slovenije, pa vsaka na svojem področju zasleduje svoje interese, si prizadeva za ureditev zakonodaje, če se to smatra kot potrebno, in seveda na koncu pričakuje spoštovanje te zakonodaje, za katero so si morebiti prizadevale. Lahko je to zakonodaja na področju varstva potrošnikov, trajnostnega razvoja ali drugo. (Ne)poznavanje potreb in pričakovanj teh deležnikov v zvezi z zakonodajo lahko za banke predstavlja tveganje ali priložnost. Ker deležniki pogosto tudi krojijo zakonodajo, bi pravočasna zaznava predvidenih sprememb ali sodelovanje pri pripravi zakonodaje banki omogočila, da se nanjo prej pripravi ali pa da se pravočasno odzove in vpliva na njeno vsebino, še preden se ta sprejme. Na drugi strani pa so visoka pričakovanja deležnikov do bank, da spoštujejo in še več, sledijo duhu zakona, ki ustvarja veliko izpostavljenost bank očem javnosti. Kako pomembno je poznavanje potreb in pričakovanj deležnikov, kaže tudi primer Zveze potrošnikov Slovenije in njihovega prizadevanja v zvezi s tem, da se kreditorejalcem, ki so predčasno poplačali svoj kredit, vrne delne stroške, skupne stroške kredita. Ker tega banke niso naredile, se je primer znašel v sodnem postopku, ki je odločil v prid kreditorejalcem.
- Odgovornost do kupcev in uporabnikov je ključna za vsaj dve skupini deležnikov, in sicer za fizične osebe kot komitente bank, kakor tudi za pravne osebe. Deležniki pogosto omenijo, da je osnovno poslanstvo banke servis za prebivalstvo in gospodarstvo. V tem smislu se pričakuje, da banke razumejo potrebe in izzive, s katerimi se sooča gospodarstvo, in le-to podpre, kadar je to potrebno. Na drugi strani je veliko pričakovanje s strani fizičnih oseb, ki svoje prihranke zaupajo banki, da bo s temi upravljala odgovorno in z veliko mero integritete ter da so finančne storitve v kakovostni meri na voljo prebivalstvu kot storitev, ki je nujno potrebna za urejeno delovanje sodobne družbe. Še posebej s strani Združenja potrošnikov Slovenije se izpostavi tudi izzive na tem področju, dostop do bančnih

storitev za ranljive skupine, ki niso večje ali nimajo možnosti uporabe digitalnih storitev. Zaradi vedno večje uporabe digitalnih storitev, in sicer tudi stroškov, povezanih z vzdrževanjem, je vedno več zapiranja poslovalnic in bankomatov, še posebno v regijah, kjer je infrastruktura na voljo manj kot v večjih mestih. Poleg tega se ZPS ukvarja tudi z vprašanji, kot so pravica do gotovine, stroškov prebivalstva v primeru pologov, uporaba kartičnega plačevanja, stroški, ki nastanejo ob kreditih, itd., in to vse so vsebine, ki lahko pozitivno ali negativno vplivajo na fizične osebe, nekatere le na ranljive skupine.

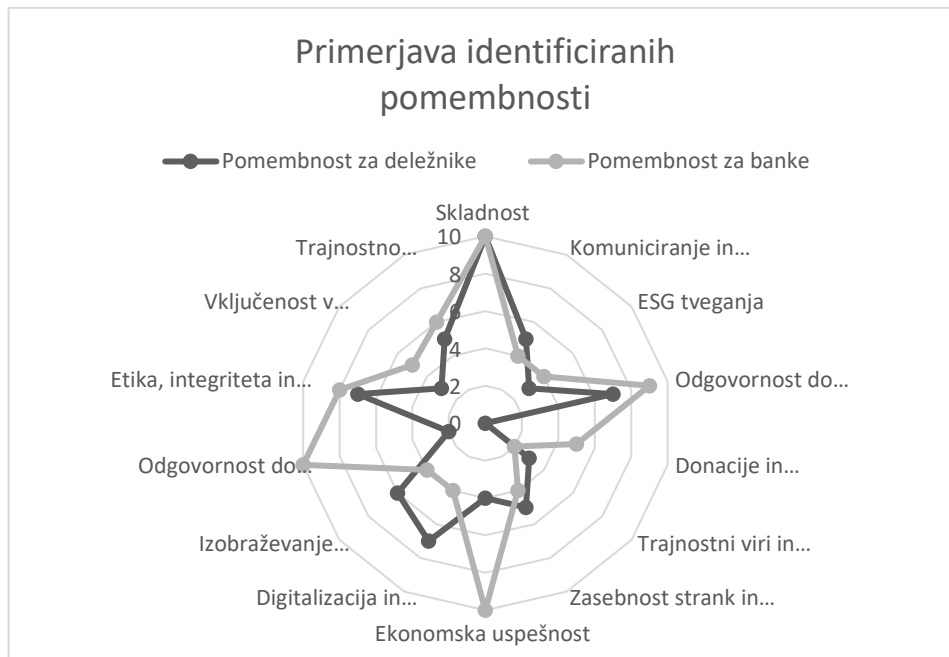
- Nadalje se odgovornost do kupcev pogosto vzporedno pojavlja z vprašanjem marketinga in »zelenega« zavajanja. Banke in tudi druga podjetja v zasledovanju trajnostnih ciljev pogosto oglašujejo produkte, ki naj bi bili zeleni in trajnostni, a to morda niso. Še bolj kot namerno zavajanje deležnike skrbi nenamerno zavajanje. Nenamerno zavajanje je posledica nepoznavanja tematike in kompleksnosti koncepta trajnostnega razvoja. Namerno ali nenamerno zavajanje slabi zaupanje komitentov, a tudi javnosti v finančne institucije. V tem smislu izguba zaupanja predstavlja za banke tveganje in ima obenem velik vpliv na splošno stanje duha, ki vlada v družbi.
- V povezavi z zelenim zavajanjem, pa tudi v povezavi z drugimi vprašanji, predvsem na področju odgovornosti do zaposlenih, je bilo s strani deležnikov izpostavljeno izobraževanje zaposlenih. Deležnike pogosto skrbi, na kakšen način bodo zaposleni na bankah ocenjevali, kaj je trajnostno in kaj ne. Omenili smo že, kako je to pomembno z vidika zaupanja v finančne institucije, na drugi strani pa s tem morebiti še dodatno »obremenimo« zaposlene na banki, ki morajo poleg vseh ostalih vsebin sedaj dobro poznati tudi to vsebino. Zaposlitev na banki je tudi sicer takšna vrsta zaposlitve, ki zahteva veliko odgovornosti, kar se lahko rezultira tudi v povečanem stresu, ki pa se po navedbah Sindikata bank Slovenije ne nujno vedno odraža tudi v plačah.
- Naslednja pomembna lastnost, ki jo zaposleni na banki morajo imeti, je visoka raven etike in integritete. Finančni sektor že sam po sebi ustvarja različne priložnosti, ki se lahko rezultirajo v prevarah, špekulacijah in različnih mahinacijah, z namenom zasledovanja lastnih dobičkov in interesov. Deležniki v tem smislu pričakujejo transparentno in zaupanja vredno vedenje.

- Nazadnje bi kot pomembne vsebine izpostavili še digitalizacijo, inovacije ter zasebnost in varstvo potrošnikov. Urejenost in varnost informacijske tehnologije imata velik vpliv na prebivalstvo in gospodarstvo. Z razvojem tehnologije se je namreč povečala tudi kibernetika nevarnost. Če se gospodarstvo oz. pravne osebe zaščitijo na svoj način, pa so na drugi strani fizične osebe pogosto tarča takšnih napadov. Pogosto je krivda ali pa malomarnost, pretirano zaupanje na strani potrošnikov, saj se lahko zgodi, da ti zaradi nevednosti prostovoljno posredujejo svoje bančne podatke prevarantom. Banka pa takšnih potrošnikov ne more preprečiti. Na tem področju je proaktivno delovanje banke usmerjeno predvsem v ozaveščanje.
- Razvoj informacijske tehnologije pa ne predstavlja le nevarnosti, temveč tudi priložnosti. Banke v tem smislu so pravzaprav s primerljivimi zavarovalniškimi institucijami, kjer je že veliko opravkov urejenih prek spleta, precej v zaostanku. Tehnološki razvoj in tudi druge inovacije so v sicer rigidnem bančnem sistemu dokaj nujne. Na to pa imajo vpliv tudi prakse zaposlovanja oz. vsebine na področju zaposlovanja, kot so medgeneracijsko sodelovanje, delo od doma, raznolikost timov ipd.

4.3 Primerjava in analiza aktivnosti bank in pričakovanj deležnikov

Na podlagi letnih poročil bank smo ugotovili, na kakšen način podjetja oz. konkretno banke naslavlja svojo družbeno odgovornost in trajnostni razvoj. Analizo smo opravili na podlagi pogostosti poročanja o posamezni vsebini s strani vseh bank. Zaradi konsistentnosti tudi pri analizi pričakovanj deležnikov nismo uporabili lestvice ocen pomembnosti posameznih vsebin (npr. od 1 do 5), temveč smo vsebino identificirali kot bistveno, če je bila s strani več deležnikov prepoznana kot bistvena. Za merilo, kaj je bistveno, torej nismo uporabili ocene pomembnosti s strani posameznih bank ali deležnikov (ocene so namreč lahko precej subjektivne in ne bi nujno prikazale prave slike, če se ocene med seboj pomembno razlikujejo), temveč smo kot kriterij uporabili pogostost pojava posamezne vsebine, ki je bila identificirana kot pomembna. Pogosteje kot se je vsebina pojavila, večja je njena ocena in večja je njena pomembnost. S Slike 8

je razvidna podobnost oz. razlike v oceni, katere vsebine so pomembne s strani deležnikov in na podlagi letnih poročil bank.

Slika 8: Primerjava identificiranih pomembnosti

Ugotavljamo, da imajo banke in deležniki skupne točke, kjer so si enotni glede pomembnosti posamezne vsebine, in sicer:

- skladnost,
- odgovornost do kupcev in uporabnikov,
- etika, integriteta in boj proti korupciji,
- trajnostno financiranje.

Če si podrobneje pogledamo posamezne vsebine, kjer so si banke in deležniki enotni, da so to vsebine, ki so z vidika trajnostnega razvoja, družbene odgovornosti in tudi na splošno z vidika poslovanja bank pomembne, ugotavljamo, da je skladnost z zakonodajo in zahtevami regulatorjev nekaj, kar je osnova za delovanje bank. Banke razumejo in prepoznavajo skladnost kot nekaj, kar je predpogoj za vse nadaljnje delo. Najbolj pogosto je to tudi vsebina, kjer so banke pod stalnim nadzorom regulatorja, kot je Banka Slovenije, prav tako so različne zakonske ali druge zahteve najpogostejša tema, ki se obravnava v

delovnih skupinah Združenja bank Slovenije. Tudi s strani drugih deležnikov je bila kot pomembna vsebina omenjena prav skladnost. Deležniške organizacije, kot so Umanotera, GZS in tudi ZPS, lahko prek zastopanja svojih interesov sooblikujejo zakonodajo, ki v nadaljevanju velja tudi za banke. Takšne organizacije pričakujejo, da banke ali druge organizacije to zakonodajo tudi spoštujejo in jo pravilno implementirajo. Trajnostni razvoj in zahteve z zvezi s trajnostnim razvojem so tipičen primer, ko je zakonodaja na tem področju nastala tudi zaradi pritiskov in pobud civilne družbe. Drugi podoben primer so pritožbe, ki jih s strani potrošnikov prejema organizacija, kot je Združenje potrošnikov Slovenije. ZPS lahko ozavešča, lahko pa se v primeru utemeljenosti na podlagi Zakona o varstvu potrošnikov, odloči tudi za tožbo. To se je nedavno zgodilo v zvezi z negativnim EURIBORJEM, kjer je bilo domnevno sporno to, da so imele določene banke v pogodbah pogodbeno določilo (t.i. ničelna klavzula), s katero so določile, da se v primeru, če postane EURIBOR negativen, obračuna v vrednosti 0 in si tako omejile gibanje pogodbene obrestne mere navzdol. Ena zadnjih kampanj ZPS je bila tudi v zvezi z upravičenostjo kreditojemalcev do delnega vračila skupnih stroškov kredita, v primeru da ga predčasno poplačajo. Vprašanje v zvezi s tem, je ZPS naslovila na Banko Slovenije, ki je temu stališču potrdila. V obeh primerih je bil vpliv na deležnike slabše upoštevan. Prepoznavanje potreb in pričakovanj deležnikov, sodelovanje s predstavniškimi organizacijami bi lahko zmanjšalo tveganje neskladnosti za banke.

Nadalje se kot skupna vsebina pojavlja odgovornost do kupcev in uporabnikov. Banke v zvezi s tem najpogosteje poročajo o številu komitentov tako na področju fizičnih kot pravnih oseb. Zelo jim je pomembno zadovoljstvo kupcev in tudi storitev za kupce. Banke omenjajo tudi razvejanost poslovalnic in različne kanale poslovanja, v zadnjih letih torej tudi storitve s pomočjo digitalnih rešitev. Pogosto so to tudi vsebine, ki so omenjane s strani deležnikov. Deležniki vidijo vlogo banke kot institucijo, ki izvaja podporno storitev za prebivalstvo in gospodarstvo. Želijo si, da bi banka imela stik npr. z gospodarstvom in tudi razumela njihove potrebe. S strani bank pričakujejo veliko raven transparentnosti, poštenosti pri trženju in sklepanju pogodb ter digitalizirane, varne rešitve.

Kot pomembne vsebine za banke in deležnike se pojavijo že etika, integriteta in korupcija ter trajnostno financiranje. Prva vsebina je tista, ki je že iz strokovne literature in tudi vprašanja skladnosti nedvoumno del bančništva že od njegovega nastanka. Na drugi strani

pa je trajnostno financiranje glede na letna poročila bank in tudi opažanja deležnikov nekaj, kar je novo in kar je v zadnjem letu v dobršni meri padlo prav na ramena bank.

V poročanju bank in izraženih pričakovanjih deležnikov pa opazamo tudi nekaj razlik. Deležniki od bank pričakujejo več aktivnosti na področju digitalizacije, inovacij in tudi varnosti ter zasebnosti podatkov. Čeprav se morda nekatere banke teh vprašanj dotaknejo in tudi poročajo o njih, so to pogosto opisi brez metrik in kvantitativnih podatkov. Pomanjkanje metrik in kvantitativnih podatkov je tudi sicer pogosto pri drugih temah.

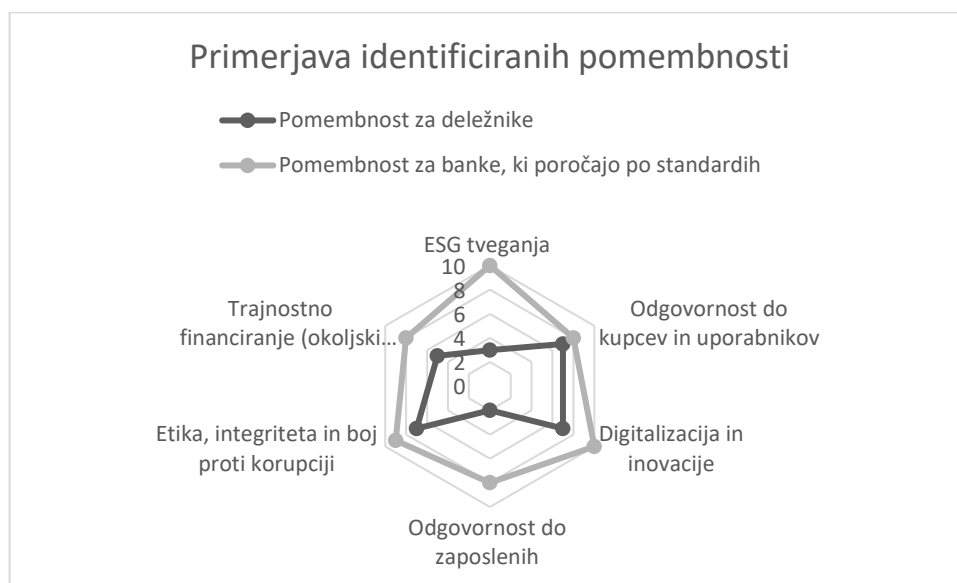
Deležnike prav tako močno skrbi usposobljenost zaposlenih na bankah, povezana z zahtevami po novih znanjih na področju trajnostnega razvoja. Skrbi jih, na kakšen način bodo zaposleni na banki ocenjevali, kaj je trajnostno in kaj ne, ter predvsem, ali bo to ocenjevanje pravično in zadosti celovito.

Nadalje, banke zelo pogosto poročajo o odgovornosti do zaposlenih predvsem z vidika zadovoljstva na delovnem mestu in tudi podpora talentom in torej o vsebinah, ki s strani deležnikov niso bile prepoznane kot najbolj pomembne. Z vidika dvojne pomembnosti je takšno poročanje razumljivo. Deležnike zanimajo vplivi banke od znotraj navzven in jih torej v zvezi z zaposlenimi zanima, ali bodo in ali so zaposleni dovolj usposobljeni ter imajo zadostno raven integritete pri svojem odnosu do njih, torej npr. do strank fizičnih oseb in gospodarstva, medtem ko mora banka upoštevati tudi tveganja in priložnosti, ki izhajajo iz socialnih in okoljskih dejavnikov. S strani Sindikata bančništva Slovenije je bilo pomanjkanje delovne sile in zahtevnost poklica, tudi stres na delovnem mestu, prepoznano kot visoko tveganje za banke. Tudi če morebiti za deležnike vpliv na zaposlene ni bil prepoznan kot vsebina, ki bi jih zanimala, pa je to vsebina, ki je pomembna za banko z vidika finančne pomembnosti. Torej kako veliko je tveganje nezadovoljstva na delovnem mestu, ki lahko vodi v povečanje fluktuacije in pomanjkanje kadra, in kakšne so priložnosti za banke, če zaposlenim nudi ugodnosti in posledično upa na večjo motiviranost zaposlenih, dobro delodajalčevo znamko in ugled.

Večje razhajanje je tudi pri pričakovanju glede ekonomske uspešnosti in glede poročanja bank o donacijah in sponzorstvih. Banke namreč pogosto poročajo prav o slednjem, kar

se pri nekaterih smatra kot del trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti, a s strani deležnikov, ki so bili vključeni v raziskavo ta vsebina ni bila prepoznana kot relevantna.

Ker smo želeli ugotoviti, ali bi bila slika drugačna, če bi uporabili le ocene pomembnosti posameznih vsebin, ki so bile identificirane s strani bank, ki za poročanje uporabljata metodologijo določanja bistvenih vsebin standardov GRI, smo primerjali ocene pomembnosti deležnikov le z ocenami pomembnosti omenjenih bank. Ugotavljamo, da so si ocene v določenih pogledih bolj skladne. Tako npr. banke, ki poročajo po standardih, tako kot deležniki prepoznajo priložnosti in nevarnosti v digitalizaciji in inovacijah.

Slika 9: Primerjava identificiranih pomembnosti samo z bankami, ki poročajo bistvenost

Na drugi strani pa graf zopet jasno pokaže dvojno pomembnost, ki je nujno potrebna za razumevanje odnosa med podjetjem in dejavniki ESG. Vidimo, da banke razumejo tveganja, ki izhajajo iz dejavnikov ESG, medtem ko deležnikov tveganja, ki vplivajo na banko, ne zanimajo (razen seveda izjeme, kot je Banka Slovenije). Kot smo ugotovili že v zgornjih analizah, banke razumejo tveganja in priložnosti v zvezi z zaposlovanjem oz. odgovornostjo do zaposlenih, medtem ko deležniki razmišljajo o drugačnih vplivih.

5. Zaključek

V zaključku smo, upoštevajoč načela sinteze, povezali teorijo in dosedanje raziskave z lastnimi izvirnimi ugotovitvami o družbeni odgovornosti bank in njihovem prispevku k trajnostnemu razvoju. Glavne ugotovitve smo strnili v naslednje izsledke.

Družbena odgovornost organizacij in njihovo delovanje, ki prispeva k trajnostnemu razvoju, danes nista več koncepta, ki se ju obravnava le na raziskovalnih institucijah in v teoriji. Predvsem trajnostni razvoj, tudi zaradi zahtev EU in pričakovanj mednarodnih skupnosti, je tisti, ki se intenzivno vpeljuje v delovanje podjetij, spreminja njihovo vedenje, strategije in poslovne modele. V prvem delu naloge smo raziskali pojma družbena odgovornost in trajnostnost, kaj so bili razlogi za njun nastanek in na kakšen način prek regulative EU postajata obveza za podjetja in organizacije. Če nas v trajnostno delovanje silijo dejavniki, kot so podnebne spremembe, izčrpanost naravnih virov, druge negativne posledice na okolju, ki jih pušča nevzdržen način življenja, usmerjen le v ekonomsko dimenzijo, brez prave mere prevzemanja odgovornosti za te vplive, pa je družbena odgovornost ali pa etično delovanje tudi etično poslovanje, nekaj, za kar ne potrebujemo razloga, temveč to delamo, ker je tako prav. Družbena odgovornost in trajnostni razvoj sta kompleksna in celovita koncepta in vsebine, povezane z njima na področju okolja, sociale in upravljanja, se med seboj močno prepletajo in so si v veliki meri soodvisne. Sprememba na enem področju vpliva na drugo področje. Ker se podjetja in organizacije med seboj močno razlikujejo glede na panogo, obseg in kontekst delovanja, je pomembno, da se vsak subjekt obravnava individualno in prepozna tiste vplive, priložnosti in nevarnosti, ki veljajo prav zanj. Direktiva CSRD, ena izmed zadnjih regulativ na ravni EU, od podjetij in bank zahteva, da trajnostni razvoj naslovijo prek načela dvojne pomembnosti. Torej finančne pomembnosti in pomembnosti vplivov. Da pa lahko to pomembnost določijo, morajo skozi vzpostavljen postopek, imenovan skrbni pregled, v katerega naj bi bili vključeni tudi deležniki. Podjetje namreč svoje vplive dobro prepozna, če pozna tudi potrebe in pričakovanja svojih deležnikov (vključno z naravo, kot tihim deležnikom).

Tudi banke kot organizacije in poslovni subjekti niso izvzete iz vprašanja, ali pri svojem delovanju delujejo družbeno odgovorno oz. etično in ali s svojimi storitvami prispevajo k trajnostnemu razvoju ali ne. Banke v primerjavi s proizvodnimi podjetji ne proizvajajo produktov in na takšen način ne ustvarjajo dodane vrednosti, temveč prek hrambe denarja ter posojanja prebivalstvu in gospodarstvu nudijo osnovni podporni servis za delovanje družbe. Na vplive banke lahko gledamo z dveh vidikov. Prvi vidik so vplivi banke prek lastnih dejavnosti in poslovnih procesov. Torej vprašanja, na kakšen način banka upravlja s tveganji, kako zaposluje, kakšne ima odnose in storitve do strank in seveda ali pri svojem delu deluje transparentno, etično in odgovorno, se izogiba prevaram in izključno potrebi po lastnih kratkoročnih dobičkih. Drugi pa so vplivi, ki jih ima banka prek svojega portfelja komitentov in predvsem tistih, katerim posoja denar. Čeprav banka npr. nima neposrednih večjih vplivov na okolje, npr. prek izpustov emisij, onesnaževanja ipd., pa ima lahko velike posredne vplive na emisije, če financira ogljično intenzivna podjetja. EU velike upe polaga prav na finančni sektor, ki mora postati trajnosten v tem smislu, da s finančnimi mehanizmi in sredstvi podpre podjetja, ki so trajnostna ali ki so pripravljena se preoblikovati v bolj trajnostna.

V drugem, empiričnem delu naloge smo raziskali, katere so tiste vsebine, ki jih banke naslavljajo kot bistvene, ko govorijo od družbeni odgovornosti in trajnostnem razvoju. Ugotavljamo, da banke na precej različnih kakovostnih ravneh poročajo o trajnostnem razvoju. Tako npr. sta le dve banki poročali o bistvenih vsebinah na področju trajnostnega razvoja, čeprav so vse banke in hranilnice vsaj omenile in tudi poročale o družbeni odgovornosti in trajnostnosti. Ugotavljamo, da banke, ki pri poročanju upoštevajo standarde poročanja ali druge smernice na področju trajnostnosti, veliko bolje naslavljajo vsebine, ki jih tudi sicer sektorski standardi, deležniki in strokovna literatura smatrajo kot pomembne. Najpogosteje banke v povezavi s trajnostnim razvojem poročajo o vsebinah glede skladnosti, o odgovornosti do zaposlenih, etiki, integriteti in preprečevanju korupcije, odgovornosti do kupcev in uporabnikov, ekonomski uspešnosti, tudi o trajnostnem financiranju in o donacijah in sponzorstvih. Banki NLB in NKBM, ki pri poročanju sledita tudi korakom za določitev bistvenosti, pa kot najbolj bistvene vsebine izpostavljata: digitalizacijo in inovacije, upravljanje s tveganji (tudi tveganji ESG), etiko, integriteto in boj proti korupciji, odgovornost do zaposlenih, predvsem z vidika zaposlovanja in zadovoljstva zaposlenih, odgovornost do kupcev in uporabnikov ter

trajnostno financiranje (kreditiranje, investiranje in naložbe). Banke razumejo, da je trajnostni razvoj zanje pomemben in da EU nanje polaga prav posebno odgovornost, da svoje finančne aktivnosti usmerijo v aktivnosti, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju.

V zadnjem delu naloge smo analizirali pričakovanja in potrebe deležnikov slovenskih bank. V analizo smo vključili 12 deležnikov oz. predstavniških organizacij na različnih področjih trajnostnega razvoja. Vključili smo predstavniško organizacijo na področju okolja, kupcev, zaposlenih, skladnosti in etike ter drugih. Deležniki so najpogosteje ocenili kot pomembne vsebine skladnost, poslovanje, etiko, integriteto in boj proti korupciji, odgovornost do kupcev in uporabnikov, digitalizacijo in inovacije ter zasebnost strank in varstvo podatkov.

Odgovor na naše raziskovalno vprašanje, ki se glasi: »Kako banke razumejo svojo družbeno odgovornost in svojo vlogo v trajnostnem razvoju in kakšna so pričakovanja deležnikov v zvezi s tem?« lahko strnemo v naslednjih ugotovitvah. Ugotavljamo, da so si banke in deležniki enotni glede pomembnosti vsebin, kot so skladnost, odgovornost do kupcev in uporabnikov, etika, integriteta in boj proti korupciji, trajnostno financiranje, zasebnost in varstvo potrošnikov, a neenotna glede poročanja o ekonomski uspešnosti, digitalizaciji in inovacijah in sponzorstvih ter donacijah. Ravno tako prihaja do razlik v oceni pomembnosti glede vsebin na področju zaposlovanja. Če je bančnim ustanovam na prvem mestu zadovoljstvo zaposlenih, pa deležnike v zvezi z zaposlenimi skrbijo le usposobljenost in kompetence zaposlenih glede vsebin na področju trajnostnega razvoja. Večje razhajanje je tudi v pričakovanjih glede ekonomske uspešnosti in tudi glede poročanja bank o donacijah in sponzorstvih. Banke namreč pogosto poročajo prav o slednjem, kar se pri nekaterih tudi še smatra kot del trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti, a s strani deležnikov ta vsebina ni bila prepoznana kot relevantna. Ugotavljamo, da določene banke že precej intenzivno naslavlajo vsebine, povezane s trajnostnim razvojem, kar se kaže tudi prek uporabe različnih standardov in smernic na tem področju ter v izdaji posebnih poročil o trajnostnosti oz. poročil ESG. Na drugi strani pa je še kar nekaj bank oz. hranilnic, ki precej zadržano naslavlajo te vsebine. Pričakovanja deležnikov v zvezi s trajnostnim razvojem so velika, še posebej gospodarskega sektorja, nevladnih organizacij in regulatorja oz. Banke Slovenije. Te deležnike v veliki meri zanima, na kakšen način bodo banke naslovile to svojo vlogo.

Pojavlja se tudi skrb, ali bodo zaposleni tej nalogi kos in ali bo banka razumela, kaj je trajnostno in kaj ne. Na drugi strani pa so deležniki, ki jih delovanje bank ne zanima samo z vidika prihajajočih direktiv, temveč so tako ali drugače vpete in čutijo vplive družbeno odgovornega ali neodgovornega poslovanja bank. Takšni deležniki so potrošniki, lokalne skupnosti, sindikati kot predstavniki zaposlenih in tudi civilna organizacija, ki zastopa interese na področju etike, transparentnosti in boja proti korupciji. Čeprav vsaj nekatere banke želijo zadostiti tem pričakovanjem, pa so letna poročila pogosto obsežna, kompleksna in vsaj za zdaj ne izkazujejo le tistega, kar naj bi bilo bistveno. Ugotavljamo, da bi boljše sodelovanje z deležniki bankam omogočilo tudi boljše upravljanje s tveganji in priložnostmi. Sodelovanje in poznavanje delovanja npr. Zveze potrošnikov Slovenije bi bankam prihranilo tožbe na sodišču. Poznavanje prizadevanj okoljskih nevladnih organizacij bi bankam omogočilo hitrejšo pripravo na regulativo, ki je prišla v zvezi z Zelenim dogovorom. Družbeno odgovorno delovanje, ki je povezano tudi s poznavanjem potreb prizadetih deležnikov, pa bi lahko dvignilo ugled celotnega finančnega sektorja in drugih institucij, kar je tudi sicer pomemben cilj Ciljev trajnostnega razvoja (ZN, 2015).

Banke v prvi vrsti ustvarjajo podporne storitve za ljudi in gospodarstvo. Kot tako pomembne institucije si ne morejo privoščiti slabega upravljanja, a tudi ne zasledovanja le lastnih interesov in interesov delničarjev, kar pa je pogosto le dobiček. Tako pravi strokovna literatura in takšna so pričakovanja deležnikov. V letnih poročilih določenih slovenskih bank je prepoznati prizadevanja bank na področju trajnostnega razvoja. Poročanje o etiki in integriteti je skupno vsem bankam. Kljub vsemu so poročila pogosto obsežna in ne odražajo bistvenosti.

Upamo, da bomo s to raziskavo zainteresiranim stranem pomagali bolje razumeti koncepta družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja ter postopek za določitev bistvenih vsebin na tem področju. Z nalogo smo želeli raziskati, ali med poročanjem podjetij oz. bank in pričakovanji njihovih deležnikov, o čem naj bi ta podjetja poročala, prihaja do morebitnih razlik. Ključni prispevek te naloge vidimo v tem, da je metoda polstrukturiranih intervjujev morebiti veliko bolj smiselna metoda, ki se trenutno najpogosteje uporablja, to so anketni vprašalniki. Ugotavljamo, da temeljito raziskovanje pričakovanj deležnikov prinese zanimive in pomembne informacije, ki lahko vplivajo na

poslovne odločitve podjetij oz. bank. Verjamemo, da bi boljše poznavanje delovanja in pričakovanj deležnikov bankam omogočalo lažje upravljanje s tveganji in tudi boljše naslavljanje priložnosti. Enako naj bi veljalo tudi za druga podjetja. Menimo, da bi bilo treba vprašanju deležnikov pri upravljanju s trajnostnim razvojem in družbeno odgovornostjo nameniti več pozornosti tako v raziskovanju kot tudi v praksi.

Reference

- Adams, Carol, Alhamood, Abdullah, He, Xinwu, Tian, Jie, Wang, Le, in Wang, Yi. 2021. The Double-Materiality Concept: Application and Issues. Global Reporting Initiative <https://durham-repository.worktribe.com/output/1634333> (pridobljeno 3.8.2023).
- BS. 2023. Letno poročilo 2022. Banka Slovenije. 6. julij. <https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/letno-porocilo-2022.pdf> (Pridobljeno 20.8.2023).
- ADDIKO. 2023. Letno poročilo 2022. Addiko Bank d.d. <https://www.addiko.si/onas/medijsko-sredisce-in-publikacije/porocila/letna-porocila/> (Pridobljeno 20.8.2023).
- Arab bank. 2022. Environemntal, Social and Governance Report. Arab bank PLC. <https://www.arabbank.com/mainmenu/home/sustainability/sustainability-reports> (pridobljeno 3.8.2023).
- Baden, Denise. 2016. A reconstruction of Carroll's pyramid of corporate social responsibility for the 21st century. *International Journal of Corporate Social Responsibility* 1, št. 8.
- Benedikter, 2010 v Štiblar, Franjo. 2018. Kako do dobre banke ... ki bo prijazna do ljudi, podjetij in okolja. Ljubljana: GV Založba.
- Berle in Dodd, 1931 v Weiner, Joseph. 1964. The Berle-Dodd Dialogue on the Concept of the Corporation. *Columbia Law Review Association, Inc.* 64, št. 8: 1458-1467.
- Bršičič, Bernard. 2011. Vpliv Adama Smitha na sodobno ekonomsko teorijo. *Naše gospodarstvo* 57, št.5/6: 1-10.
- BS. 2023. Banke v Sloveniji. Banka Slovenije. <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/subjekti-nadzora/banke-v-sloveniji> (pridobljeno 3.8.2023).
- BS. 2023. Hranilnice v Sloveniji. Banka Slovenije. <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/subjekti-nadzora/hranilnice-v-sloveniji> (pridobljeno 3.8.2023).
- BSR. 2022. 10 Human Rights Priorities for the Financial Sector. Business for Social Responsibility. <https://www.bsr.org/en/our-insights/primers/10-human-rights-priorities-for-the-financial-sector> (pridobljeno 3.11.2022).

- Caroll, 1999 v Sheehy, Benedict in Farneti, Federica. 2021. Corporate Social Responsibility, Sustainability, Sustainable Development and Corporate Sustainability: What Is the Difference, and Does It Matter? *Sustainability* 13, št. 11: 59-65.
- Carson, 1962 v Sheehy, Benedict in Farneti, Federica. 2021. Corporate Social Responsibility, Sustainability, Sustainable Development and Corporate Sustainability: What Is the Difference, and Does It Matter? *Sustainability* 13, št. 11: 59-65.
- Carson, Thomas. 1993. Friedman's Theory of Corporate Social responsibility. *Business and Professional Ethics Journal* 12, št. 1: 3-32.
- Cicero 1942 v Neves, Maria, Patrão. 2015. Responsibility: Individual. *Encyclopedia of Global Bioethics* 1-10.
- Climet, Francisco. 2018. Ethical Versus Conventional Banking: A Case Study. *Sustainability*, 10, št. 7: 2152.
- Davis, 1960, McGuire, 1963, Network, 1975 in Votaw, 1960 v Madrakhimova, Firuza. 2013. Evolution of the concept and definition of corporate social responsibility. *Global Conference on Business and Finance Proceedings* 8, št. 2: 113-118.
- DBS. 2023. Letno poročilo 2022. Deželna banka Slovenije d.d. 25. april. <https://www.dbs.si/document-download/312-letno-porocilo-skupine-dbs-2022> (Pridobljeno 20.8.2023).
- Delgado, Ceballos, Javie; Ortiz-De-Mandojana, Natalia in Montiel, Ivan. 2022. Connecting the Sustainable Development Goals to firm-level sustainability and ESG factors: The need for double materiality. *Business Research Quarterly* 26, št. 1.
- DH. 2023. Letno poročilo 2022. Delavska hranilnica d. d. 25. april. <https://www.delavska-hranilnica.si/o-hranilnici/javne-objave-in-letna-porocila/letna-porocila> (Pridobljeno 3.8.2023).
- EBA. 2022. EBA publishes binding standards on Pillar 3 disclosures on ESG risks. 24. januar. European banking authority. <https://www.eba.europa.eu/eba-publishes-binding-standards-pillar-3-disclosures-esg-risks> (pridobljeno 5.1.2023).
- Edgley, Carla. 2014. A genealogy of accounting materiality, critical perspectives on accounting. *Elsevier* 25, št. 3: 255-271.

- Freeman, 1984 v Madrakhimova, Furuza. 2013. Evolution of the concept and definition of corporate social responsibility. Global Conference on Business and Finance Proceedings 8, št. 2: 113-118.
- Evropska komisija. 2018. Financiranje trajnostnega razvoja: Akcijski načrt Komisije za okolju prijaznejšo in čistejšo energijo. Evropska komisija, 8.marec. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/IP_18_1404 (Pridobljeno 4.11.2022).
- Evropska komisija. 2019. Evropski zeleni dogovor. Evropska komisija, 11. december. <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN> (pridobljeno 3.11.2022).
- Evropska komisija. 2019. Uredba (EU) 2019/2088 evropskega parlamenta in sveta z dne 27. novembra 2019 o razkritjih, povezanih s trajnostnostjo, v sektorju finančnih storitev. 9. december. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32019R2088> (Pridobljeno 4.11.2022).
- Evropska komisija. 2021. Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2013/34/EU, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Uredbe (EU) št. 537/2014 glede poročanja podjetij o trajnostnosti. Evropska komisija, 21. april. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52021PC0189#footnote2> (pridobljeno 3.11.2022).
- Evropska komisija. 2022. Direktiva (EU) 2022/2464 evropskega parlamenta in sveta z dne 14. decembra 2022 o spremembi Uredbe (EU) št. 537/2014, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Direktive 2013/34/EU glede poročanja podjetij o trajnostnosti. Evropska komisija, 16. december. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2464> (pridobljeno 5.1.2023).
- Evropska komisija. 2022. Obvestilo Komisije o razlagi nekaterih pravnih določb delegiranega akta o razkritjih v skladu s členom 8 uredbe o taksonomiji EU v zvezi s poročanjem o sprejemljivih gospodarskih dejavnostih in sredstvih. 6. oktober. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC1006\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC1006(01)&from=EN) (pridobljeno 5.1.2023).
- Evropska komisija. 2023. PRILOGA k Delegirani uredbi Komisije (EU) .../... o dopolnitvi Direktive 2013/34/EU Evropskega parlamenta in Sveta glede standardov poročanja o trajnostnosti. Evropska komisija. 31. julij.

- <https://op.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/d5ec0aaa-4717-11ee-bbdc-01aa75ed71a1/language-sl> (pridobljeno 5.8.2023).
- GB. 2023. Letno poročilo 2022. Gorenjske banke d. d. 28. april. <https://www.gbkr.si/wp-content/uploads/2023/04/Letno-porocilo-2022.pdf> (Pridobljeno 20.8.2023).
- Graafland in Wells 2021 v Bršič, Bernard. 2011. Vpliv Adama Smitha na sodobno ekonomsko teorijo. *Naše gospodarstvo* 57, št.5/6: 1-10.
- Green, Charles. (1989). Business ethics in banking. *Journal of Business Ethics*. 8. št. 8: 631–634.
- GRI. 2016. Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards. Global reporting Initiative. 1. julij. <https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/> (pridobljeno 11.4.2020)
- GRI. 2022. Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards. Global Sustainability Standards Board. Global reporting Initiative, 30. junij. <https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/> (pridobljeno 20.10.2022).
- Gramadnik, Jerneja. 2014. Pravično banko bi lahko imeli tudi v Sloveniji. *DELO*. 17. junij. <https://old.delo.si/gospodarstvo/finance/pravicno-banko-bi-lahko-imeli-tudi-v-sloveniji.html> (pridobljeno 5.1.2023).
- Hahn, Rüdiger, Reimsbach, Daniel in Wickert, Christopher. 2023. Nonfinancial Reporting and Real Sustainable Change: Relationship Status—It’s Complicated. *Organization & Environment* 36, št. 1: 3-16.
- Hanlon, Gerard. 2009. Updating the Critical Perspective on Corporate Social Responsibility. *Sociology Compass* 3, št. 6:937 – 948.
- Hoang, Tran in Yen Thi. 2014. CSR in banking sector a literature review and new research directions. *International Journal of Economics, Commerce and Management* 2, št. 11.
- ISO. 2010. ISO 26000 Napotki za družbeno odgovornost. Mednarodna organizacija za standardizacijo, 1. november.
- ISPB. 2023. 2022 Letno poročilo . Banka Intesa Sanpaolo d. d. 31.marec. https://www.intesasanpaolobank.si/document/publications/ISPSLOVENIA/Letno_porocilo_2022/ISPB_LETNO_porocilo_2022_digital.pdf (Pridobljeno 20.8.2023).

- Jeras, Goran. 2019. Cilj etične banke je ustvarjanje realne dodane vrednosti. Svet Kapitala. 19.marec. <https://svetkapitala.delo.si/finance/cilj-eticne-banke-je-ustvarjanje-realne-dodane-vrednosti/> (pridobljeno 3.11.2022).
- Lai, Alessandro, Melloni, Gaia in Stacchezzini, Riccardo. 2017. "What does materiality mean to integrated reporting preparers? An empirical exploration". *Meditari Accountancy Research* 25, št. 4: 533-552.
- MacNeil, Iain in Esser, Irene, Marie. 2021. From a Financial to an Entity Model of ESG. *European Business Organization Law Review* 23: 9–45
- Madrakhimova, Firuza. 2013. Evolution of the concept and definition of corporate social responsibility. *Global Conference on Business and Finance Proceedings* 8, št. 2: 113-118.
- Marshall, Julian in Toffel, Michael. 2005. Framing the Elusive Concept of Sustainability: A Sustainability Hierarchy. *Environmental Science & Technology* 39, št. 3: 55A-912.
- Meadow et al., 1972 v Sheehy, Benedict in Farneti, Federica. 2021. Corporate Social Responsibility, Sustainability, Sustainable Development and Corporate Sustainability: What Is the Difference, and Does It Matter? *Sustainability* 13, št. 11: 59-65.
- Moffat, Kieren; Lacey, Justine; Zhang ,Airong in Leipold, Sina. 2015. The social licence to operate: a critical review. *An International Journal of Forest Research* 89, št. 5: 477–488.
- Monitel, 2008 Sheehy, Benedict in Farneti, Federica. 2021. Corporate Social Responsibility, Sustainability, Sustainable Development and Corporate Sustainability: What Is the Difference, and Does It Matter? *Sustainability* 13, št. 11: 59-65.
- Mulej, Matjaž in Hrast, Anita. 2011. Družbena odgovornost z ustvarjalnim sodelovanjem namesto neoliberalne krize. *Teorija in praksa. revija za družbena vprašanja* 48, jubilejna: 1288–1311.
- Mulej, Matjaž, Hrast, Anita in Zenko, Zdenka. 2013. Social Responsibility – measures and measurement. *Systems Practice and Action Research* 26, št. 6: 471–588.
- Neves, Maria, Patrão. 2015. Responsibility: Individual. *Encyclopedia of Global Bioethics* 1-10.

- NKBM. 2023. ESG poročilo 2022. Nova KBM, 11. april. <https://www.nkbm.si/financna-porocila-in-dokumenti> (Pridobljeno 20.8.2023).
- NLB. 2023. Letno poročilo 2022. Nova Ljubljanska banka, 7.april. https://www.nlb.si/lp2022/PDF/NLB_AR_2022_SLO.pdf (Pridobljeno 20.8.2023).
- NLB. 2022. Poročilo NLB Skupine o trajnostnem poslovanju v letu 2021. Nova Ljubljanska banka, 14. april. https://www.nlb.si/trajnostno_porocilo_2021.pdf (Pridobljeno 20.8.2023).
- PH. 2023. Letno poročilo 2022. Primorska hranilnica Vipava d.d. 25. april. https://phv.si/doc/phv/letno_porocilo_2022.pdf (Pridobljeno 20.8.2023).
- Plut, Dušan. 2023. Ekosistemska družbena ureditev. Prvi zvezek: podstati in gradniki ekosistemske družbene ureditve. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Podnar, Klement in Golob, Urša. 2002. Socialna ekonomija in družbena odgovornost: alternativni globalni anarhiji neoliberalizma. Teorija in praksa 39, št. 6: 952–966.
- Potočan, Vojko in Mulej, Matjaž. 2007. Družbena odgovornost trajnostnega podjetja. Organizacija (Kranj) 40, št. 5: A129-A133.
- Raith, Dirk. 2022. The contest for materiality. What counts as CSR? Journal of Applied Accounting Research 24, št. 1: 134-148.
- SASB. 2022. Commercial Banks SASB Standard. <https://sasb.org/standards/download/results/> (pridobljeno 5.12.2022).
- SASB. 2022. Consumer Finance SASB Standard. <https://sasb.org/standards/download/results/> (pridobljeno 5.12.2022).
- Sedláček, Tomáš. 2014. Ekonomija dobrega in zla. Prev. Peter Kuhar in Niki Neubauer. Ljubljana: Družina
- Segal, Mark. 2022. ECB Gives Banks Deadlines to Manage Climate and Environmental Risks. ESG Today. 2. november. <https://www.esgtoday.com/ecb-gives-banks-deadlines-to-meet-climate-and-environmental-risk-management-expectations/> (pridobljeno 5.11.2022).
- Sheehy, Benedict in Farneti, Federica. 2021. Corporate Social Responsibility, Sustainability, Sustainable Development and Corporate Sustainability: What Is the Difference, and Does It Matter? Sustainability 13, št. 11: 59-65.

- SID. 2023. Trajnostno poročilo SID banke za leto 2022. Slovenska izvozna in razvojna banka, d.d. 4. avgust. <https://www.sid.si/novice/trajnostno-porocilo-sid-banke-za-leto-2022> (Pridobljeno 20.8.2023).
- SKB. 2023. ESG poročilo. SKB Group. 27. junij. <https://www.skb.si/document-download/trajnostno-porocilo-2022-08-17> (Pridobljeno 20.8.2023).
- SPARCASSE. 2023. Letno poročilo 2022. Banka Sparkasse d.d. 1. junij. https://cdn0.erstegroup.com/content/dam/si/spksi/www_sparkasse_si/dev/onas/2020/2022-Sparkasse-letno-porocilo.pdf (Pridobljeno 20.8.2023).
- Sudan, Satish Kumar. 2020. Meaning, nature and scope of ethics. Directorate of Distance Education, University of Jammu. <https://www.distanceeducationju.in/pdf/BA%20Sem%20III%20Course%20No%20PL-301%20Philosophy.pdf> (pridobljeno 5.11.2022).
- Štiblar, Franjo. 2018. Kako do dobre banke ... ki bo prijazna do ljudi, podjetij in okolja. Ljubljana: GV Založba.
- Stres Anton. 2020. Predavanje pri predmetu Aplikativna etika na FPPV: Poslovna etika I: Uvod, značilnosti in začetki etike v poslovanju. Ljubljana, 18.3.2020.
- Stres Anton. 2020. Predavanje pri predmetu Aplikativna etika na FPPV: Poslovna etika V Korporacijska družbena odgovornost, korporacijsko državljanstvo. Ljubljana, 24.4.2020.
- Taksonomija EU, poročanje podjetij glede trajnostnosti, preference glede trajnostnosti in fiduciarne obveznosti: usmerjanje financiranja v evropski zeleni dogovor – Evropska komisija. 2021. Taksonomija EU, poročanje podjetij glede trajnostnosti, preference glede trajnostnosti in fiduciarne obveznosti: usmerjanje financiranja v evropski zeleni dogovor.
- UN. 2011. Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework. United Nations. 1. januar. <https://unglobalcompact.org/library/2> (pridobljeno 5.11.2022).
- UNEP FI. 2019. Principles for Responsible banking. United Nations Environment Programme, September, 2019. <https://www.unepfi.org/publications/principles-for-responsible-banking-guidance-document/> (Pridobljeno 3.11.2022).
- UNICREDIT. 2023. Letno poročilo 2022. Unicredit banka Slovenija d.d. 5. april. <https://www.unicreditbank.si/content/dam/cee2020-pws-si/SI-DOK/IC->

- documentation/Annual-Reports/LETNO%20PORO%C4%8CILO%202022.pdf (Pridobljeno 20.8.2023).
- UNPRB. 2022. Impact analysis and target setting process. United Nations Environment Programme - Finance Initiative. 15. september. <https://www.unepfi.org/wordpress/wp-content/uploads/2022/09/Impact-and-Target-Process-V-1.4-14.09.2022.pdf> (Pridobljeno 20.8.2023).
- UNPRB. 2023. Principles for Responsible Banking. United Nations Environment Programme - Finance Initiative. <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/> (Pridobljeno 20.8.2023).
- Uslaner, 2010 v Hoang, Tran in Yen Thi. 2014. CSR in banking sector a literature review and new research directions. *International Journal of Economics, Commerce and Management* 2, št. 11.
- Visser, Wayne. 2010. The Age of Responsibility. *Journal of Business Systems, Governance and Ethics*. 5, št. 3.
- WCED. 1987. Our common future on environment and development. The World Commission on Environment and Development, 21. maj. Oxford University Press, Oxford.1987.
- Weiner, Joseph. 1964. The Berle-Dodd Dialogue on the Concept of the Corporation. *Columbia Law Review Association, Inc.*64, št. 8: 1458-1467.
- Yen Thi Hoang, Tran. 2014. CSR in banking sector. *International Journal of Economics, Commerce and Management* 2, št. 11.
- ZN. 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Zdrženi narodi, 25. september. <https://sdgs.un.org/2030agenda> (Pridobljeno 3.11.2022).
- ZN. 2015. Paris Agreement to the United Nations Framework Convention on Climate Change, Zdrženi narodi, 12. december.
- Žižek, 2007 v Plut, Dušan. 2023. Ekosistemska družbena ureditev. Prvi zvezek: podstati in gradniki ekosistemske družbene ureditve. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Priloge

Priloga 1: Vprašalnik za deležnike

Intervju z deležnikom na področju okolja, sociale in upravljanja: Naziv deležnika

Ljubljana, datum izvedbe intervjuva

1. Podatki o deležniku

Naziv deležnika in predstavnik deležnika	
Predstavlja interes na področju:	
Glavne aktivnosti deležnika	
Dovoljenje za uporabo imena in organizacije v magistrski?	

2. Odnos in interes/pričakovanja deležnika do bank

3. Identifikacija bistvenih vsebin, pomembnih za deležnika

Okviren seznam bistvenih vsebin na podlagi predlogov iz GRI- in ESRS-standardov in poročanja slovenskih bank

BISTVENE VSEBINE	POMEMBNOST: da/ne?	Prostor za obrazložitev ocene ter predlogov in komentarjev
STRATEGIJA IN UPRAVLJANJE		
Etika in integriteta		
Skladnost		
Ekonomska uspešnost		
Digitalizacija in informacijska varnost		
SOCIALNI DEJAVNIKI		
Zaposlovanje in ustrezna plačila, tudi socialna varnost		
Plačne razlike		
Socialni dialog		
Raznolikost in ranljive skupine (invalidi)		
Nediskriminacija		
Spoštovanje človekovih pravic		
Varnost in zdravje		

Usklajevanje zasebnega in družinskega življenja		
Izobraževanje in napredovanje		
Sodelovanje in vključevanje		
Zaposleni v nabavni verigi		
OKOLJSKI DEJAVNIKI		
Podnebne spremembe, energija in emisije		
Odgovorna uporaba virov in krožno gospodarstvo (materiali, surovine in odpadki)		
Onesnaževanje		
Vodni in morski viri		
Biotska raznovrstnost in ekosistem		
Varovanje okolja (poraba energije, voda, hrup, transport, kemikalije, skladnost z zakonodajo, sevanje, okoljske nesreče ...)		
SOCIALNI DEJAVNIKI		
Zadovoljstvo strank, vplivi na kupce in potrošnike – končne uporabnike		
Zasebnost strank		
Odnos z deležniki		
Komuniciranje, marketing in označevanje		
Vključenost v skupnost in razvoj, vplivi, investicije v skupnost		
Prisotnost na trgu (prek zaposlovanja vodilnih iz skupnosti), dobavitelji iz lokalnega okolja		
Trajnostni viri in družbeno odgovorna nabavna veriga		

4. Dodatna pričakovanja do banke?
5. Ukrepi deležnika, če delovanja bank niso skladna s pričakovanji?

Povzetek

IDENTIFIKACIJA BISTVENIH VSEBIN DRUŽBENE ODGOVORNOSTI IN TRAJNOSTNEGA RAZVOJA NA PRIMERU SLOVENSКИH BANK

Danes se ekonomija, kot jo poznamo, močno spreminja. Zaradi nevzdržnega načina življenja so se v družbi, v civilni družbi in mednarodni skupnosti pojavile velike težnje po večji družbeni odgovornosti organizacij in njihovem prispevanju k trajnostnemu razvoju. To je prepoznala tudi EU, ki z različnimi regulativami želi narediti prehod v bolj zeleno in pravično družbo. Banke pa naj bi pri tem s finančnimi mehanizmi igrale ključno vlogo. V nalogi smo najprej obravnavali teoretična izhodišča, nato pa smo na primeru gospodarske panoge – bančništva – preverili, katere so vsebine, povezane s trajnostnim razvojem, ki jih slovenske banke in hranilnice prepoznavajo kot bistvene z vidika njihovega delovanja. V nadaljevanju smo s pomočjo polstrukturiranih intervjujev analizirali pričakovanja in potrebe deležnikov bank in jih primerjali z vsebinami, ki jih poročajo banke. Ugotavljamo, da banke najpogosteje poročajo o skladnosti, etiki in integriteti oz. boju proti korupciji in odgovornosti do kupcev oz. potrošnikov, kar so tudi vsebine, ki še posebej zanimajo deležnike. Kljub vsemu pri poročanju bank in pričakovanih deležnikov prihaja do razlik. Banke pogosto omenjajo zadovoljstvo zaposlenih, medtem ko deležniki nimajo posebnega interesa za to tematiko. Po drugi strani pa jih zanima usposobljenost zaposlenih v povezavi z znanji na področju trajnostnega razvoja. Banke, z nekaj izjemami, precej pomanjkljivo naslavljajo vsebine informacijske varnosti, varnosti podatkov in zasebnosti. Za prav ta področja pa se zanimajo deležniki. Ugotavljamo, da je načelo vključevanja deležnikov velikega pomena za upravljanje podjetij oz. bank s trajnostnim razvojem. Poznavanje aktivnosti in pričakovanih deležnikov lahko bankam ali drugim podjetjem pomaga pri upravljanju s svojimi vplivi, tveganji in priložnostmi.

Ključne besede: trajnostni razvoj, ESG, družbena odgovornost, banke, deležniki, bistvenost, pomembnost.

Summary

IDENTIFICATION OF THE MATERIAL TOPICS OF SOCIAL RESPONSIBILITY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE CASE OF SLOVENIAN BANKS

Today, the economy as we know it is changing significantly. Due to the unsustainable way of life, great tendencies have appeared in society, civil society, and the international community for greater social responsibility of organizations and their contribution to sustainable development. This has also been recognized by the EU, which, through various regulations, wants to make the transition to a greener and more just society. Banks should play a key role in this through financial mechanisms. In the assignment, we first discussed the theoretical starting points, and later we used the example of the economic sector – banking. We checked which contents are related to sustainable development, and which Slovenian banks and savings banks recognize these contents as essential from the point of view of their operations. Further, we analysed the expectations and needs of bank stakeholders with the help of semi-structured interviews and compared them with the content reported by the banks. We note that banks most often report on compliance, ethics and integrity, the fight against corruption and responsibility towards customers or consumers, which are also contents that are of particular interest to stakeholders. Despite everything, there are still differences in bank reporting and stakeholders' expectations. Banks often mention employee satisfaction, while stakeholders are not particularly interested in this topic. On the other hand, stakeholders are interested in employee's competence in relation to their knowledge in the field of sustainable development. Banks, with the exception of a few, address the content of information security, data security, and privacy rather poorly. However, that is a high interest to the stakeholders. We conclude that the principle of involving stakeholders is of great importance for the management of companies or banks with sustainable development. Knowing the activities and expectations of stakeholders can help a bank or other companies manage their impacts, risks, and opportunities.

Keywords: Sustainable development, ESG, Social Responsibility, Banks, Stakeholders, Main points, Importance